

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

Dodiplomski visokošolski strokovni študijski program Management

Diplomska naloga

PRIMERJAVA OBDAVČITVE DOHODKOV FIZIČNIH
OSEB PRED IN PO 1. JANUARJU 2005

Mentor:

Višja predavateljica mag. Vilma Milunovič

KOPER, 2005

MARKO STARE

POVZETEK

V diplomskem delu so predstavljene novosti, ki se nanašajo na obdavčitev dohodkov fizičnih oseb in so začele veljati v Sloveniji 1. januarja 2005 z uvedbo novega Zakona o dohodnini. S primerjalno analizo po posameznih vrstah dohodkov fizičnih oseb so predstavljene prednosti in slabosti novega sistema obdavčenja. Predstavljeni rezultati kažejo, da se je znižala davčna obremenitev dohodkov, ki izvirajo iz dela, povečala pa se je obremenitev dohodkov, ki izvirajo iz premoženja, kar je bil tudi eden glavnih razlogov za uvedbo sprememb. Uveljavljena je tudi razširitev davčne osnove, kar pomeni, da so v obdavčitev zajeti načeloma vsi dohodki fizičnih oseb, razen tistih, ki so neobdavčeni ali pa oproščeni. Obdavčitev dohodkov fizičnih oseb je eno od najbolj občutljivih področij obdavčenja, saj se tiče vsakogar izmed nas, ki prejema katerekoli dohodke.

Ključne besede: dohodnina, prispevki za socialno varnost, davčni zavezanci, davčna osnova, davčna olajšava, davčna stopnja

ABSTRACT

The diploma thesis presents the news concerning the income tax for natural persons in Slovenia from 1st January 2005 with the introduction of new income tax law. The compared analysis of the particular parts of the incomes for the natural persons presents the advantages and the weaknesses of the new taxation system. The presented results show the reduction of the income tax charge deriving from work. The income tax charge deriving from wealth has increased, which is one of the main reasons for the changes. The expansion of tax base is also introduced, which means that the taxation includes all the incomes of natural persons except those, who are untaxed or are exempt from the tax. The income tax for natural persons is one of the most delicate fields concerning everyone who gets any income.

Key words: personal income tax, national insurance contributions, tax payers, tax base, taxation relief, tax degree

UDK 336.2(043.2)

VSEBINA

1	Uvod	1
2	Splošno o dohodnini	3
2.1	Zgodovina dohodnine na območju Republike Slovenije	5
2.2	Razlogi za sprejem novega zakona	6
2.3	Splošna določila	7
2.3.1	Zavezanost za dohodnino	7
2.3.2	Predmet obdavčitve	8
2.3.3	Načelo svetovnega dohodka	9
2.3.4	Vir dohodka	10
3	Dohodki iz zaposlitve	11
3.1	Dohodki iz delovnega razmerja	12
3.1.1	Plača in nadomestilo plače	12
3.1.2	Ostali prejemki iz delovnega razmerja	17
3.1.3	Bonitete	20
3.2	Dohodki iz drugih odvisnih pogodbenih razmerij	24
3.2.1	Podjemne pogodbe	24
3.2.2	Stvaritev avtorskega dela	25
3.2.3	Delo študentov prek študentskega servisa	26
3.3	Dohodki iz drugih odvisnih razmerij	27
4	Dohodki iz dejavnosti	29
4.1	Dohodki, doseženi z opravljanjem dejavnosti	29
4.1.1	Ugotavljanje davčne osnove z upoštevanjem prihodkov in odhodkov	29
4.1.2	Ugotavljanje davčne osnove z upoštevanjem normiranih stroškov	30
4.2	Dohodki, doseženi s posameznim poslom	31
5	Dohodki iz premoženja	33
5.1	Dohodki iz oddajanja premoženja v najem	33
5.2	Dohodki iz prenosa premoženjskih pravic	35
5.3	Obresti	36
5.4	Dividende	38
5.5	Dohodki iz vzajemnih skladov	39
6	Dobički iz kapitala	41
6.1	Definicija dobička iz kapitala	41
6.2	Odsvojitve kapitala	42
7	Drugi dohodki	43
	Sklep	45
	Literatura	47

TABELE

Tabela 2.1 Prihodki globalne bilance javnega financiranja za leto 2003	4
Tabela 2.2 Razlike pri zavezanosti za dohodnino	8
Tabela 3.1 Stopnje davka od osebnih prejemkov pred 1. 1. 2005	12
Tabela 3.2 Stopnje davka od osebnih prejemkov po 1. 1. 2005	13
Tabela 3.3 Primerjava olajšav za december 2004 z januarjem 2005	14
Tabela 3.4 Prispevki iz bruto plače in nadomestila - bremenijo prejemnika	17
Tabela 3.5 Prispevki od bruto plače in nadomestila - plačuje delodajalec.....	17
Tabela 3.6 Stopnje davka na izplačane plače	17
Tabela 3.7 Nabavna vrednost za izračun bonitete	21
Tabela 5.1 Vrste dohodkov iz premoženja	33
Tabela 5.2 Obdavčitev avtorskega honorarja	35

KRAJŠAVE

RS	Republika Slovenija
ZDoh	Stari Zakon o dohodnini
EU	Evropska Unija
ZDoh-1	Novi Zakon o dohodnini
DURS	Davčna uprava Republike Slovenije

1 UVOD

Dohodnina je sintetični davek od dohodkov fizičnih oseb in zajema vse dohodke davčnih zavezancev, ki so jih ti dosegli v koledarskem letu.

Obdavčitev dohodkov fizičnih oseb je eno najbolj pomembnih področij obdavčenja v vseh državah, tako tudi v Sloveniji. Še posebej je občutljivo zato, ker se posega v žep vsakogar od nas. Novi Zakon o dohodnini, ki je začel veljati s 1. 1. 2005 je prinesel kar nekaj drastičnih sprememb na tem segmentu obdavčitve.

Razlogov za sprejem novega zakona o dohodnini je več. Glavni so v nadaljevanju vodenja davčne politike, ki teži k nižji obdavčitvi najnižjih dohodkovnih razredov, znižati davčno obremenitev dohodkov iz dela ter povečati obremenitev dohodkov iz premoženja. Razlog pa je tudi uskladitev davčnega sistema z direktivami Evropske unije in mednarodnimi standardi.

Cilj diplomske naloge je preučiti obdavčenje posameznih vrst dohodkov fizičnih oseb v Sloveniji, preučiti in predstaviti bistvene razlike v primerjavi z obdavčitvijo, ki je veljala do 1. januarja 2005 in ugotoviti prednosti in slabosti novega sistema obdavčitve dohodkov fizičnih oseb. Želim ugotoviti, ali je zakonodajalcu uspelo uresničiti glavne razloge za spremembo sistema, to pa je razbremenitev najnižjih dohodkovnih razredov, zmanjšati davčno obremenitev dohodkov, ki izvirajo iz dela, in zvišati obdavčitev dohodkov iz premoženja. Znižanje stroškov dela je ključnega pomena v današnjem globalnem svetu, sicer so naša podjetja težko konkurenčna izdelkom, ki prihajajo z vzhoda, kjer je cena dela bistveno nižja.

V diplomski nalogi je uporabljena metoda primerjalne analize, s katero se s primerjanjem obeh sistemov obdavčitve predstavijo ugodnosti in slabosti novega sistema, ki je stopil v veljavo s 1. januarjem 2005. Kako pa te spremembe dejansko vplivajo na višino samega izplačila pri prejemniku dohodka, pa je prikazano na proučevanju primerov izračunov za posamezne vrste dohodkov.

Vsebinsko je diplomsko delo razdeljeno na štiri dele. V prvem delu so predstavljene splošne zadeve o dohodnini, zgodovina na območju današnje RS in razlogi za zadnje spremembe zakona. Predstavljena so splošna določila, kot so predmet obdavčitve, kdo je zavezanec za dohodnino, kaj pomeni načelo svetovnega dohodka, kar je pri nas novost.

V drugem delu so predstavljeni aktivni dohodki. To so tisti, ki so doseženi na podlagi dela oziroma opravljanja dejavnosti. Mednje sodijo dohodki iz zaposlitve in iz dejavnosti. Predstavljene so glavne značilnosti in novosti ter na osnovi primerov, kako se te spremembe odražajo v praksi. Prikazana je tudi problematika študentov, katerih

delo prek študentskih servisov je po novem pri vsakem izplačilu obdavčeno z dohodnino.

V tretjem delu so predstavljeni pasivni dohodki, torej tisti, ki izhajajo iz premoženja. Mednje uvrščamo dividende, obresti, najemnine, dobičke iz kapitala, dohodke iz prenosa premoženjske pravice in dohodke iz vzajemnih skladov. Tudi tu so predstavljene glavne značilnosti in novosti, podkrepljene s primeri.

Zadnji del pa je sestavljen iz sklepa, kjer so predstavljeni rezultati analize, ki nekako opravičujejo razloge, zaradi katerih se je zakonodajalec odločil za uvedbo sprememb. Navedena je tudi literatura, ki je bila podlaga za izdelavo diplomske naloge.

2 SPLOŠNO O DOHODNINI

Dohodnina je progresivni davek od dohodkov fizičnih oseb, doseženih v posameznem koledarskem letu. Prav obdavčitev dohodkov fizičnih oseb je eno od najbolj občutljivih poglavij obdavčenja v vseh državah, pa tudi v Sloveniji, saj posega v žep vsakega od nas. Nanaša se na celoten dohodek davčnega zavezanca, zaradi česar jih imenujemo tudi »global income taxes«. Zanje je značilno, da se v okvir davčne osnove upoštevajo vsi dohodki davčnega zavezanca in ta osnova je potem izhodišče za kasnejšo uporabo enotne davčne tarife. Govorimo o t.i. sintetični obdavčitvi dohodkov davčnega zavezanca.

Nasprotje sintetični obdavčitvi pa predstavlja analitična ali cedularna obdavčitev. Pri njej gre za obdavčitev posameznih vrst dohodkov fizične osebe z različnimi samostojnimi vrstami davkov, kjer se za vsako vrsto uporablja posebna davčna stopnja (Kobal 2004b, 26).

Kljub temu, da je dohodnina sintetični davek, pa lahko zasledimo tudi elemente cedularnega načina obdavčitve. Tu gre predvsem za tiste primere, ko imamo opravka z dohodki nerezidentov, ki se glede na zakonske določbe obdavčujejo po viru in niso zavezani k vložitvi napovedi za odmero dohodnine. Takrat so posamezne vrste dohodkov podvržene obdavčitvi s samostojnimi, dokončnimi vrstami davkov, ki za nerezidente pomenijo dokončno obdavčitev s pomočjo davčnega odtegljaja, medtem ko ista obdavčitev dohodkov za zavezance za dohodnino predstavlja zgolj akontacijo dohodnine (Kobal 2004b, 26).

Dohodnina je osebni davek, kjer se pri obdavčitvi upoštevajo osebne okoliščine davčnega zavezanca, ki vplivajo na njegovo davčno obveznost in sposobnost.

Sodobna dohodnina je oblikovana dvostopenjsko. Na prvi stopnji se poskuša kar najbolj celovito zajeti posameznikovo ekonomsko moč, na drugi stopnji pa se skuša opredeliti tisti del dohodka, ki se ne obdavčuje. Torej se iz davčne osnove izloči tisti del dohodka, ki je potreben za zadovoljevanje nujnih življenjskih potreb. Govorimo o subjektivnem neto načelu, ki se deli na (Kobal 2004b, 27):

- splošno subjektivno neto načelo, kjer se iz davčne osnove izloči tisti del dohodka davčnega zavezanca, ki ga le ta potrebuje za zadovoljevanje nujnih življenjskih potreb,
- posebno subjektivno neto načelo, ki je v Zakonu o dohodnini realizirano s pomočjo sistema davčnih olajšav. Oprostitev eksistenčnega minimuma predvideva splošna olajšava, poleg nje pa so predvidene tudi druge olajšave, katerih namen je prav tako doseganje davčne pravičnosti. Bistvo tega načela pa je v tem, da se pri določanju osnove za obdavčitev upoštevajo tudi potrebe oseb, ki jih je davčni zavezanec dolžan vzdrževati in sicer preko posebnih olajšav za vzdrževane člane.

Sistem javnih financ sestavljajo štiri blagajne javnih financ, ki tvorijo globalni bilanco javnih financ in sicer (Milost, Milunovič 2001, 1):

- državni proračun,
- občinski proračuni,
- Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Republike Slovenije in
- Zavod za zdravstveno zavarovanje Republike Slovenije.

Dohodnina je poleg davka na dodano vrednost in trošarin eden od glavnih prihodkov državnega proračuna, kar je razvidno tudi iz tabele 2.1.

Tabela 2.1 Prihodki globalne bilance javnega financiranja za leto 2003

	v mio SIT	v %
I SKUPAJ PRIHODKI	2.375.840	100,00
TEKOČI PRIHODKI (1+2)	2.338.713	98,43
1 DAVČNI PRIHODKI	2.189.486	92,15
1.1 Davki na dohodek in dobiček	460.520	19,38
1.1.1 Dohodnina	353.126	14,86
1.1.2 Davek od dobička pravnih oseb	107.394	4,52
1.2 Prispevki za socialno varnost	737.632	31,04
1.3 Davki na plačilno listo in delovno silo	107.424	4,52
1.4 Davek na premoženje	34.419	1,45
1.5 Domači davki na blago in storitve	814.577	34,28
1.5.1 Davki od prometa proizvodov in storitev	1.466	0,06
1.5.2 Davek na dodano vrednost	524.452	22,07
1.5.3 Trošarine	197.792	8,32
1.6 Davki na mednarodno trgovino in transakcije	34.653	1,46
1.7 Drugi davki	261	0,01
2 NEDAVČNI PRIHODKI	149.227	6,28
3 KAPITALSKI PRIHODKI	15.857	0,67
4 PREJETE DONACIJE	13.387	0,56
5 TRANSFERNI PRIHODKI	7.887	0,33

Vir: Bilten javnih financ 12/2004, 10-13.

Osnovni prihodki javnega sektorja so (Stanovnik 2002, 35):

- davčni in
- nedavčni prihodki.

2.1 Zgodovina dohodnine na območju Republike Slovenije

S pojavom davkov se praktično srečamo že z nastankom prvih držav. Seveda pa so skozi zgodovino spreminjali pojavne oblike posameznih dajatev, prav tako pa sta se spreminjala tudi pomen in vloga teh javnih dajatev. Razvoj davkov je v večji meri odvisen od vedno večjega števila nalog, ki jih opravlja država, s čimer ima določene izdatke, ki jih je potrebno pokriti.

Dohodnino zasledimo prvič v Angliji ob koncu 18. stoletja kot izreden in prehodni vojni davek. Na območju Avstroogrške je bila vpeljana konec 19. stoletja kot dopolnilni davek k sistemu donosnin. Kot takšen je veljal tudi na ozemlju Kraljevine SHS do sprejetja zakona o neposrednih davkih leta 1928, ki je uzakonil analitično obdavčitev po posameznih vrstah prihodkov s samostojnim davkom. Poleg tega pa so davčno breme nalagali tudi drugi zakoni, kot npr. Zakon o ustroju vojske in mornarice, ki je pomenil obveznost za tiste, ki niso želeli ali mogli služiti vojaškega roka in Zakon o davku na neoženjene osebe in davčni oprostitev oseb z devetimi ali več otroki (Kobal 2004b, 13-14).

Po II. svetovni vojni je bil sistem obdavčitve fizičnih oseb spet predmet sprememb. Sprva so težišče davčnega sistema predstavljali prispevki (za socialno zavarovanje, stanovanjski, za šolstvo itd.). Lahko bi jih označili tudi kot namenske davke, ki pa so bili zaradi ideoloških razlogov drugače označeni. Leta 1964 se je težišče obdavčitve preneslo na osebni dohodek občanov. Tako so bili prispevki dajatve, ki so bremenili osebne dohodke, davki pa dajatve, ki so bremenili dohodke iz premoženja in premoženjskih pravic. Leta 1974 je Socialistična Republika Slovenija sprejela Zakon o davkih občanov, ki je na enem mestu zbral vse davke, ki so jih bili dolžni plačevati občani. Tako so bili občani v skladu s tem zakonom dolžni plačevati 10 vrst različnih davkov, od katerih je vsak zase predstavljal zaključeno celoto, kar pomeni, da so imele predpisane davčne oblike značaj cedularnih davkov, ker je bilo pri nastajanju zakona še zmeraj prisotno prepričanje o neustreznosti sintetičnih osebnih davkov. Tak sistem je potem veljal do osamosvojitve Republike Slovenije (Kobal 2004b, 15-16).

Pomembna prenova obdavčitve fizičnih oseb je bila izvedena leta 1991 z uvedbo Zakona o dohodnini, ki je predstavljal globalno oziroma sintetično obdavčitev dohodkov fizičnih oseb z enim davkom – dohodnino. To je bil prvi korak približevanja gospodarske ureditve Republike Slovenije tržno razvitim gospodarstvom. Namesto obdavčitve dohodkov s posameznimi vrstami davkov je bila uzakonjena sintetična obdavčitev celotnega dohodka fizične osebe, kar je pomenilo pravičnejši način obdavčitve. Ta zakon je veljal tri leta, ko se je na podlagi analiz podatkov o odmeri dohodnine pripravila večja vsebinska sprememba. Leta 1994 je začel veljati nov Zakon o dohodnini, ki je v primerjavi s prejšnjim prinesel predvsem zmanjšanje obveznosti v nižjih dohodkovnih razredih in povečanje v višjih, uskladitev medletne akontacije z

letno odmero dohodnine in izenačevanje stopenj posameznih vrst davkov. Zakon je bil dvakrat noveliran in sicer leta 1995 in 1996, sicer pa je veljal do konca lanskega leta, ko je bilo treba zaradi sprememb tako v zakonodaji kot načinu življenja in pridobivanja dohodkov ter odpiranju v svet spremeniti Zakon o dohodnini, ki je v temeljih prenovil tako koncept kot tudi strukturo doslej veljavnega zakona (Kobal 2004b, 17-18).

2.2 Razlogi za sprejem novega zakona

V RS je bila zakonodajna aktivnost na davčnem področju med najintenzivnejšimi, kar gre pripisati preobrazbi slovenskega političnega in gospodarskega sistema. V normalnih okoliščinah se namreč od države pričakuje, da bo vzpostavila stabilen davčni sistem. Razlogi za sprejem novega Zakona o dohodnini so večplastni. Odpraviti je bilo potrebno pomanjkljivosti prejšnje ureditve, nekonsistentnost posameznih določb, kot tudi prilagoditi sistem spremembam gospodarskega in političnega sistema RS. Pri pripravi novega zakona so bili navedeni sledeči glavni razlogi (Kobal 2004b, 20-21):

- uresničitev odločb Ustavnega sodišča RS, ki so bile sprejete v zvezi z določbami prejšnjega zakona. Navedene odločbe se nanašajo na višino olajšave za otroke kot vzdrževane družinske člane, na določitev podlage za določanje vrste in višine povračil stroškov v zvezi z delom, do katere ti niso obdavčeni,
- nadaljevanje vodenja davčne politike, ki razbremenjuje najnižje dohodkovne razrede, kar se je začelo že leta 2000,
- previsoka davčna obremenitev aktivnih dohodkov, predvsem dohodkov iz dela v primerjavi s pasivnimi dohodki, predvsem tistimi iz premoženja, katerih obremenitev je potrebno povečati,
- spremembe v strukturi zavezancev oziroma v načinu pridobivanja dohodkov, kajti raste število zavezancev, ki pridobivajo dohodke iz različnih virov,
- neenakomerna porazdelitev davčnega bremena med davčnimi zavezanci, ki je posledično pripeljala do poskusov prehajanja davčnih zavezancev iz davčno bolj obremenjenih oblik dohodkov v davčno ugodnejše oblike,
- priprava Slovenije na vstop v EU, za kar je potrebno prirediti zakonodajo temeljnemu načelom EU,
- prilagoditev sistema dohodnine mednarodnim standardom obdavčitve fizičnih oseb.

Poleg teh glavnih razlogov pa so tudi drugi, ki so ravno tako narekovali spremembo zakonodaje. So tako sistemske kot tudi vsebinske narave in so posledica pomanjkljivosti in nedorečenosti prejšnjega zakona. Najbolj bistveni so:

- očitek, da ni bilo uzakonjeno načelo svetovnega dohodka,

- zakonska neurejenost omejenih davčnih zavezancev, oziroma na splošno pomanjkljiva definicija davčnih zavezancev,
- neusklajenost zakona z nekaterimi drugimi, za izvajanje zakona bistvenimi področji, kot so recimo predpisi s področja davka na dodano vrednost, davka na dediščine in darila ter predpisi s področja socialne varnosti.

2.3 Splošna določila

2.3.1 Zavezanost za dohodnino

V primerjavi z doslej veljavno zakonodajo je zavezanec za dohodnino določen veliko natančneje in bistveno širše. Zavezanec za dohodnino je posameznik, fizična oseba. Glede na stopnjo zavezanosti posameznika na državo pa se zavezanci delijo na rezidente in nerzidente.

Rezidenti so osebe, ki so pomembno povezani z državo, zato so neomejeno zavezani za dohodnino. To pomeni, da so zavezani za plačilo dohodnine od vseh dohodkov, ki imajo vir v Sloveniji in od vseh dohodkov, ki imajo vir izven Slovenije. Rezident je fizična oseba, ki izpolnjuje vsaj enega od naslednjih pogojev (Prislan 2004b, 40)

- ima uradno prijavljeno stalno prebivališče v Sloveniji,
- ima svoje običajno bivališče ali središče svojih osebnih in ekonomskih interesov v Sloveniji,
- je v kateremkoli času v davčnem letu prisoten v Sloveniji skupno več kot 183 dni,
- biva zunaj Slovenije zaradi zaposlitve v diplomatskem predstavništvu, konzulatu, mednarodni misiji RS, ali je zakonec ali vzdrževani član takega uslužbenca in prebiva s to osebo.

Če pa zavezanec ne izpolnjuje nobenega od navedenih pogojev, je nerezident in plačuje dohodnino za dohodke, ki imajo vir v Sloveniji.

Možno pa je tudi, da ima fizična oseba stalno prebivališče v dveh državah. V tem primeru se je potrebno na podlagi dejanskih razmer prepričati, s katero državo ima ta oseba tesnejše osebne in gospodarske odnose. Treba je upoštevati njene družinske in družbene povezave, njeno poslovno, politično, kulturno dejavnost, kraj poslovanja, in podobno. Okoliščine je potrebno preveriti kot celoto.

Nekaj bistvenih razlik pri zavezanosti za dohodnino med novim in starim zakonom prikazuje tabela 2.2.

Tabela 2.2 Razlike pri zavezanosti za dohodnino

Pojem	Zakon o dohodnini do 31.12.2004	Zakon o dohodnini po 1.1.2005
Zavezanec za dohodnino	Rezident, ki ima dohodke in nerezident z več kot 6 mesečnim bivanjem v RS	Vsaka fizična oseba
Zavezanec za davek od posameznega dohodka	Vsak rezident ali nerezident od dohodka v Sloveniji	Zavezanec za dohodnino
Rezident	Fizična oseba s stalnim prebivališčem v Sloveniji	Zavezanec, ki izpolnjuje enega od kriterijev
Nerezident	Fizična oseba brez stalnega prebivališča v Sloveniji	Kdor ni rezident
Plačevanje davka od posameznega dohodka rezidenta	Plačevanje posameznega davka kot podvrste dohodnine (akontacija dohodnine)	Plačevanje akontacije dohodnine
Plačevanje davka od posameznega dohodka nerezidenta	Plačevanje akontacije kot podvrste dohodnine, ki je dokončen če ni zavezanec	Plačevanje akontacije dohodnine kot dokončnega davka
Vlaganje napovedi za odmero dohodnine	Vlaga zavezanec za dohodnino - rezident in nerezident	Vlaga zavezanec za dohodnino – rezident

Vir: Denar 13/2004, 17

2.3.2 Predmet obdavčitve

Bistvena sprememba novega zakona je v opredelitvi predmeta obdavčitve. Prej so bili obdavčeni dohodki, ki so naštetih v zakonu, sedaj pa vsakršni dohodki fizičnih oseb, razen tistih, ki so po zakonu izvzeti iz obdavčitve, ker so neobdavčljivi ali obdavčeni po drugih predpisih (dediščine, dobitki od iger na srečo) in tistih, ki so oproščeni plačila dohodnine (denarne pomoči zaradi nesreč, starševski dodatek, otroški dodatek, socialnovarstveni prejemki, odškodnine na podlagi sodbe sodišča zaradi osebnih poškodb ali poškodovanja premoženja itd.).

Tako so z dohodnino obdavčeni vsi dohodki fizične osebe, ki so pridobljeni oziroma doseženi v davčnem letu, ki je enako koledarskemu letu. Dohodke tako delimo na aktivne in pasivne. Aktivni so tisti dohodki, ki jih posameznik doseže na podlagi svojega dela oziroma dejavnosti (dohodki iz zaposlitve, dohodki iz opravljanja dejavnosti). Pasivni pa so tisti dohodki, ki jih posameznik doseže na podlagi naložb premoženja (dividende, obresti, najemnine, dobički iz kapitala). (Heing 2004a, 10).

Akontacija dohodnina se tudi po novem obračunava in plačuje na tri načine:

- izračuna jo plačnik davka v obračunu davčnega odtegljaja,
- izračuna jo davčni zavezanec v davčnem obračunu
- davčni organ jo z odločbo odmeri na podlagi napovedi davčnega zavezanca.

V novi zakonodaji se pojavljata tudi dva nova pojma in sicer plačnik davka in davčni odtegljaj.

Plačnik davka (prej delodajalec oziroma izplačevalec dohodka) je oseba, ki mora za zavezanca izračunati in odtegniti davek. Lahko je pravna oseba ali fizična oseba, ki opravlja dejavnost in izplačuje take dohodke fizični osebi.

Davčni odtegljaj (prej davek po odbitku) pa je znesek davka, ki ga za zavezanca izračuna in odtegne plačnik davka pri posamezni vrsti dohodka.

2.3.3 Načelo svetovnega dohodka

Novi zakon uveljavlja načelo obdavčitve rezidentov po svetovnem dohodku in nerezidentov po viru dohodka v Sloveniji. Uvedba načela obdavčitve svetovnega dohodka v sistem obdavčitve fizičnih oseb z dohodnino predstavlja bistveno novost v primerjavi s prejšnjim zakonom. Pomeni pa, da so rezidenti zavezani plačilu dohodnine od vseh vrst dohodkov, tako tistih, ki imajo vir v Sloveniji kot tudi tistih, ki imajo vir izven Slovenije. Uveljavitev načela svetovnega dohodka pa odpira novo problematiko in sicer pogosteje pride do dvojnega obdavčenja. Zato zakon vključuje določbe o izogibanju dvojni obdavčitvi v obliki priznavanja odbitka davka, plačanega v tujini. Torej je v bistveno večji meri potrebna uporaba dvostranskih sporazumov o izogibanju dvojni obdavčitvi dohodkov. O dvojni obdavčitvi dohodka ali premoženja govorimo takrat, ko je isti dohodek ali premoženje obdavčeno več kot le enkrat (Kobal 2004b, 24-25).

Mednarodna dvojna obdavčitev, ki je posledica prekrivanja davčnih zakonodaj različnih držav, zavira mednarodno gospodarsko sodelovanje. Zato skuša večina držav preprečiti nastanek mednarodne dvojne obdavčitve ali omiliti posledice take obdavčitve. Nastanek mednarodne dvojne obdavčitve je najustrezneje preprečevati s sklepanjem dvostranskih konvencij o izogibanju dvojnega obdavčenja (Ključanin, Zemljič 2004, 11).

Konvencije so mednarodne pogodbe, ki odpravljajo davčne ovire pri mednarodnem trgovanju in investiranju ter zmanjšujejo možnosti davčnih utaj. Te prek različnih mehanizmov:

- omogočajo odpravo dvojnega obdavčenja,
- povečujejo varnost davčnih zavezancev,
- preprečujejo davčne utaje ter,
- omogočajo reševanje davčnih sporov.

2.3.4 Vir dohodka

Definicija vira dohodka določa, kdaj je dohodek dosežen v Sloveniji in kdaj zunaj nje. Če ima dohodek vir v Sloveniji, pomeni da je dosežen v Sloveniji in ga ima zato

Slovenija pravico obdavčiti. Določanje vira dohodka je pomembno predvsem iz dveh razlogov (Heing 2004a, 8):

- pri obdavčitvi dohodkov nerezidentov. Za nerezidente, ki ne oddajajo napovedi za odmero dohodnine, je ta obdavčitev dokončna s pomočjo plačila davčnega odtegljaja. Treba pa je upoštevati mednarodne konvencije o izogibanju dvojnega obdavčenja.

- pri določanju odbitka dohodnine do tujih dohodkov rezidentov. Če ima dohodek vir v tujini je rezident v skladu z metodo odprave dvojnega obdavčevanja dohodkov upravičen do odbitka davka, plačanega v tujini.

Pravila za določanje vira dohodka so določena po posameznih vrstah dohodka in bodo predstavljena v naslednjih poglavjih, ko bodo podrobneje prikazane vse vrste dohodkov. Za dohodke, katere pa v zakonu ni točno specificirano, kdaj imajo vir v RS, pa velja, da imajo vir v Sloveniji, če jih izplača rezident ali poslovna enota nerezidenta v RS.

3 DOHODKI IZ ZAPOSLOTITVE

Dohodek iz zaposlitve je nov pojem in najpomembnejša vrsta dohodka, saj ga prejema največ zavezancev. Poleg dohodkov iz delovnega razmerja zajema tudi druge dohodke na podlagi dela ali storitev, dosežene v odvisnem razmerju z izplačevalcem. Zaposlitev je definirana kot vsako odvisno pogodbeno razmerje, na podlagi katerega ima fizična oseba pravico do plačila, ne glede ali gre za fizično ali intelektualno delo in ne glede na trajanje zaposlitve. Dohodek iz zaposlitve vključuje vsako izplačilo in boniteto, ki je neposredno ali posredno povezana z zaposlitvijo oziroma odvisnim razmerjem. Torej je pri teh dohodkih najpomembnejše definirati, da gre za odvisno razmerje, kar pa je potrebno ugotoviti na podlagi kriterijev za presojo, ki so: (Heing 2004a, 11)

- nadzor in navodila v zvezi z opravljanjem storitev oziroma dela. Za odvisno razmerje je značilna pravica nadzora delodajalca nad delojemalcem, pri čemer mora delavec vedno upoštevati navodila delodajalca o tem, kaj, kje, kdaj in kako naj dela,
- osebno opravljanje dela ali storitev. Za odvisno razmerje je značilno, da mora oseba vedno opravljati delo sama in ne more nikogar drugega pooblastiti za opravljanje tega dela,
- zagotavljanje sredstev in pogojev za opravljanje. Pri odvisnem razmerju praviloma sredstva zagotovi delodajalec,
- prevzemanje finančnih in drugih tveganj ter odgovornosti v zvezi z opravljanjem dela. Oseba v odvisnem razmerju ne prevzema nobenega finančnega tveganja za poslovanje,
- način opravljanja dela in način plačila. Pri odvisnem razmerju je plačilo ponavadi določeno v fiksnem znesku periodično, osebe pa so upravičene tudi do povračila določenih stroškov,
- pravica do odstopa od pogodbe in prevzemanje odgovornosti v zvezi s tem. Pri odvisnem razmerju ima delodajalec pravico, da odpusti delavca glede na v zakonu predpisane odpovedne razloge, delavec pa lahko kadarkoli odpove pogodbo o zaposlitvi,
- neposredna udeležba na dobičku ali izgubi, izhajajoči iz opravljene storitve. Pri odvisnem razmerju oseba ni neposredno udeležena v dobičku ali izgubi iz opravljenega dela.

Torej gre pri dohodkih iz zaposlitve samo za dohodke, ki imajo po teh kriterijih naravo odvisnega razmerja.

Dohodek iz zaposlitve ima vir v Republiki Sloveniji, če se zaposlitev izvaja in storitev opravlja v Sloveniji. Dohodki iz zaposlitve se delijo na: (Heing 2004b, 1)

- dohodke iz delovnega razmerja,

- dohodke iz drugih odvisnih pogodbenih razmerij in
- dohodke iz drugih odvisnih razmerij.

3.1 Dohodki iz delovnega razmerja

3.1.1 Plača in nadomestilo plače

Plača je po delovno pravni zakonodaji sestavljena iz osnovne plače, dela plače za delovno uspešnost ter dodatkov. Dodatki pripadajo delojemalcu za posebne pogoje dela, ki lahko izhajajo iz razporeditve delovnega časa ali iz posebnih obremenitev pri delu ter iz delovne dobe. Nadomestila plače pripadajo delavcu v primerih odsotnosti z dela, ki jih določata zakon ali posamezna kolektivna pogodba (Kobal 2004b, 63).

Osnovo za dohodnino predstavlja plača in nadomestilo plače, zmanjšana za obvezne prispevke za socialno varnost, ki jih je na podlagi posebnih predpisov dolžan plačevati delodajalec in znašajo 22,10 % od dohodka. Osnova pa se lahko zmanjša tudi za olajšave, do katerih je zavezanec upravičen. Dohodnina se izračuna in plača tako, da se uporabi stopnja dohodnine po lestvici, ki je objavljena v zakonu za celo koledarsko leto vnaprej.

Bistvene spremembe pri tej vrsti dohodka so v sami lestvici za izračun dohodnine in v olajšavah, ki jih zavezanec lahko uveljavlja in s katerimi zmanjšuje davčno osnovo.

Lestvica za izračun dohodnine

Lestvica se je spremenila v tej smeri, da je število razredov zmanjšano iz 6 na 5, najnižja stopnja dohodnine se je znižala iz 17 % na 16 %, nižje pa so tudi stopnje v posameznih razredih, medtem ko je najvišja stopnja ostala nespremenjena, to je 50 %. Tabeli 3.1 in 3.2 prikazujeta stopnje davka pred in po 1. januarju 2005.

Tabela 3.1 Stopnje davka od osebnih prejemkov pred 1.1.2005

Če znaša osnova za davek pop. MP*		Znaša davek
Nad	Do	
	50 %	17 %
50 %	100 %	50 % pop.MP x 17 % + 35 % nad 50 % pop.MP
100 %	150 %	50 % pop.MP x 52 % + 37 % nad 100 % pop.MP
150 %	200 %	50 % pop.MP x 89 % + 40 % nad 150 % pop.MP
200 %	300 %	50 % pop.MP x 129 % + 45 % nad 200 % pop.MP
300 %		50 % pop.MP x 219 % + 50 % nad 300 % pop.MP

* Povprečna mesečna plača predpreteklega meseca zaposlenih v Republiki Sloveniji

Vir: ZDoh, čl. 18

Tabela 3.2 Stopnje davka od osebnih prejemkov po 1.1.2005

Če znaša mesečna davčna osnova (SIT)*		Znaša davek
Od	Do	
0	108.333	16 %
108.333	211.667	17.333,28 + 33 % nad 108.333
211.667	428.333	51.433,50 + 38 % nad 211.667
428.333	860.833	133.766,57 + 42 % nad 428.333
860.833		315.416,57 + 50 % nad 860.833

* Preračunana 1/12 letne davčne osnove

Vir: IKS 8/2004, 14

Olajšave

Ureditev olajšav je v primerjavi s starim zakonom o dohodnini precej spremenjena, čeprav še vedno velja načelo zmanjševanja davčne osnove in ne davčne obveznosti. Olajšave so določene v letnih zneskih in veljajo celo leto. Zneski se revalorizirajo enkrat letno, določi pa jih minister, pristojen za finance, najkasneje v decembru tekočega leta za naslednje leto. Na sam obračun plače vpliva splošna olajšava in posebna olajšava za vzdrževane družinske člane. Sicer pa se olajšave se delijo na: (Prislan 2004a, 34-37)

- splošna olajšava. Vsakemu rezidentu se prizna zmanjšanje letne davčne osnove v letu 2005 za 564.400 SIT, če drug rezident zanj ne upošteva posebne olajšave za vzdrževanega družinskega člana,

- osebna olajšava, ki se prizna invalidom s 100-odstotno telesno okvaro, starejšim po dopolnjenem 65. letu starosti, prejemnikom pokojnine iz obveznega pokojninskega zavarovanja,

- posebne osebne olajšave. To so olajšave za dijake in študente, samozaposlene v kulturi, samostojne novinarje, ki so vpisani v razvid samostojnih novinarjev in posebne olajšave za vzdrževane družinske člane in

- olajšave za različne namene. Te olajšave ni možno uveljavljati že med letom, znaša pa 2 % letne davčne osnove zavezanca. Pred spremembo zakona je bila ta olajšava 3 %. Sem pa sodijo šolnine, nakupi zdravil, sredstva vložena v vrednostne papirje, katerih izdajatelj je RS, zneski za nakup in gradnjo stanovanjske hiše ali stanovanja za rešitev stanovanjskega problema zavezanca, razne članarine in podobno.

Primerjavo med najbolj pogosto upoštevanimi olajšavami, ki znižujejo davčno osnovo zavezanca v decembru 2004 z januarjem 2005 prikazuje tabela 3.3.

Tabela 3.3 Primerjava olajšav za december 2004 z januarjem 2005

Vrsta olajšave	December 2004	Januar 2005
Splošna olajšava	29.526	47.033
Invalidi – 100 %	268.420	286.792
Nad 65 let	21.474	22.942
Prvi otrok	26.842	39.575
Drugi otrok	40.263	43.017
Tretji otrok	53.684	57.583
Četrti otrok	67.105	71.700
Peti otrok	80.526	86.042

Vir: Juršev 2004, 4

Tako iz lestvice za izračun dohodnine kot iz višine olajšav je razvidno, da je sprememba zakonodaje ugodna za zavezance, saj so stopnje dohodnine nižje, olajšave, s katerimi se znižuje davčna osnova, pa višje.

Kako pa sama sprememba lestvice vpliva na neto izplačilo, pa si pogledjmo iz naslednjega primera in sicer za višino minimalne plače, višino povprečne plače in plače v višini 600.000 SIT.

Primer 1 Obračun plače v decembru 2004 in januarju 2005 - bruto je 117.500 SIT

	December 2004	Januar 2005
Bruto plača:	117.500,00	117.500,00
- prispevki: 22,1 %	25.967,50	25.967,50
- splošna olajšava	29.526,00	47.033,00
= osnova za dohodnino	62.006,50	44.499,50
Dohodnina	10.541,00	7.119,92
Neto plača	80.991,43	84.412,58
- olajšava za vzdrževanega družinskega člana	26.842,00	39.575,00
= osnova za dohodnino	35.164,30	4.924,50
Dohodnina	5.977,93	787,92
Neto plača	85.554,57	90.744,58

Vir: Juršev 2004, 4

Obdavčitev pred 1. 1. 2005

Dohodnina: $62.006,50 \times 17\% = 10.541$ SIT

Neto plača: $117.500 - 25.967,50 - 10.541 = 80.991$ SIT

*Obdavčitev po 1. 1. 2005*Dohodnina: $44.499,50 \times 16\% = 7.120$ SITNeto plača: $117.500 - 25.967,50 - 7.120 = 84.412$ SIT

Iz primera je razvidno, da se je neto plača pri višini minimalne plače januarja 2005 povečala za 3.421,00 SIT v primerjavi z isto plačo, obračunano decembra 2004, kar je posledica večje splošne olajšave in nižje stopnje dohodnine.

Če pa upoštevamo še olajšavo za vzdrževanega družinskega člana, pa je neto plača višja za 5.190,00 SIT.

Primer 2 Obračun plače v decembru 2004 in januarju 2005 - bruto je 270.303 SIT

	December 2004	Januar 2005
Bruto plača:	270.303,00	270.303,00
- prispevki: 22,1 %	59.737,00	59.737,00
- splošna olajšava	29.526,00	47.033,00
= osnova za dohodnino	181.040,00	163.533,00
Dohodnina	39.206,00	35.549,00
Neto plača	171.360,00	175.017,00
- olajšava za vzdrževanega družinskega člana	26.842,00	39.575,00
= osnova za dohodnino	154.189,00	123.958,00
Dohodnina	29.808,00	22.489,00
Neto plača	180.758,00	188.077,00

Vir: Lasten izračun

*Obdavčitev pred 1. 1. 2005*Dohodnina: $22.816 + 35\% \text{ nad } 134.210 = 39.206$ SITNeto plača: $270.303 - 59.737 - 39.206 = 171.360$ SITStopnja dohodnine: $39.206 : 181.040 = 21,66\%$ *Obdavčitev po 1. 1. 2005*Dohodnina: $17.333 + 33\% \text{ nad } 108.333 = 35.549$ SITNeto plača: $270.303 - 59.737 - 35.549 = 175.017$ SITStopnja dohodnine: $35.549 : 163.533 = 21,74\%$

Iz primera je razvidno, da je neto plača pri povprečni plači v januarju 2005 v primerjavi z decembrom 2004 višja za 3.657,00 SIT, če pa upoštevamo še olajšavo za vzdrževanega družinskega člana pa je višja kar za 7.319,00 SIT.

Primer 3 Obračun plače v decembru 2004 in januarju 2005 - bruto je 600.000SIT

	December 2004	Januar 2005
Bruto plača:	600.000,00	600.000,00
- prispevki: 22,1 %	132.600,00	132.600,00
- splošna olajšava	29.526,00	47.033,00
= osnova za dohodnino	437.847,00	420.367,00
Dohodnina	133.534,00	130.739,00
Neto plača	333.866,00	336.661,00
- olajšava za vzdrževanega družinskega člana	26.842,00	39.575,00
= osnova za dohodnino	411.005,00	380.792,00
Dohodnina	122.797,00	115.701,00
Neto plača	344.603,00	351.699,00

Vir: Lasten izračun

Obdavčitev pred 1. 1. 2005

Dohodnina: $119.447 + 40\% \text{ nad } 402.630 = 133.534 \text{ SIT}$
 Neto plača: $600.000 - 132.600 - 133.534 = 333.866 \text{ SIT}$
 Stopnja dohodnine: $133.534 : 437.847 = 30,5\%$

Obdavčitev po 1. 1. 2005

Dohodnina: $51.433 + 38\% \text{ nad } 211.667 = 130.739 \text{ SIT}$
 Neto plača: $600.000 - 132.600 - 130.739 = 336.661 \text{ SIT}$
 Stopnja dohodnine: $130.739 : 420.367 = 31,1\%$

Tudi pri plači v višini 600.000,00 sit je neto plača v januarju 2005 višja in sicer za 2.795,00 SIT v primerjavi z decembrom 2004, če pa upoštevamo še olajšavo za vzdrževanega člana pa za 7.096,00 SIT.

Iz navedenih primerov je razvidno, da so plače in nadomestila plač po 1. januarju obdavčeni nižje kot pred 1. januarjem 2005, iz česar sledi, da je čista neto plača višja. Upoštevali pa smo samo splošno olajšavo in olajšavo za enega vzdrževanega člana. Ker pa je iz tabele 3.3 razvidno, da je olajšava tudi za več vzdrževanih članov večja po 1. januarju 2005 pomeni, da je neto plača po novem letu večja ne glede na število vzdrževanih članov.

Povedati pa je potrebno še to, da se prispevki za socialno varnost niso spremenili, njihove stopnje ostajajo enake kot prej in so prikazane v tabelah 3.4 in 3.5, pa tudi obdavčitev z davkom na izplačane plače je enaka, kot je bila prej (tabela 3.6).

Tako omenjene spremembe nimajo finančnega vpliva na izplačevalca, strošek dela je enak, pozna se samo v naših žepih.

Tabela 3.4 Prispevki iz bruto plače in nadomestila - bremenijo prejemnika

Vrsta prispevkov	Stopnja
Prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje	15,50 %
Prispevek za obvezno zdravstveno zavarovanje	6,36 %
Prispevek za starševsko varstvo	0,10 %
Prispevek za zaposlovanje	0,14 %
Skupaj	22,10 %

Vir: Zakon o prispevkih za socialno varnost, čl. 8-13

Tabela 3.5 Prispevki od bruto plače in nadomestila- plačuje delodajalec

Vrsta prispevkov	Stopnja
Prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje	8,85 %
Prispevek za obvezno zdravstveno zavarovanje	6,56 %
Prispevek za zavarovanje za primer poškodbe pri delu	0,53 %
Prispevek za starševsko varstvo	0,10 %
Prispevek za zaposlovanje	0,06 %
Skupaj	16,10 %

Vir: Zakon o prispevkih za socialno varnost , čl. 8-13

Tabela 3.6 Stopnje davka na izplačane plače

če znaša mesečna bruto plača zaposlenega	Znaša davek
do 165.000 SIT	0 %
od 165.001 do 400.000 SIT	3,8 %
od 400.001 do 750.000 SIT	7,8 %
Nad 750.000 SIT	14,8 %

Vir: Zakon o davku na izplačane plače, čl. 4

Na tem mestu velja omeniti še eno novost. Možno je namreč, da posameznik prejema dohodke pri več delodajalcih. V takem primeru je potrebno določiti glavnega ali pretežnega delodajalca. To je tisti, pri katerem davčni zavezanec dosega pretežni del dohodka. Pri glavnem delodajalcu se upoštevajo davčne olajšave, dohodnina pa se obračuna po dohodninski lestvici, pri ostalih izplačevalcih, ki niso glavni, pa se olajšave ne upoštevajo, stopnja obdavčitve pa je 25 %.

3.1.2 Ostali prejemki iz delovnega razmerja

Pri ostalih prejemkih iz delovnega razmerja ni prišlo do bistvenjših sprememb v načinu obdavčitve, razen v sami dohodninski lestvici, kar pa je že bilo predstavljeno pri plačah. Ti prejemki so:

- regres za letni dopust, ki se obdavči v celoti z dohodnino, če pa presega znesek 70 % povprečne slovenske plače, pa se ta razlika obdavči tudi s prispevki za socialno varnost,

- jubilejne nagrade, ki se ne všttevajo v davčno osnovo, če so izplačane do višine, ki jo določi Vlada v Uredbi o višini povračila stroškov v zvezi z delom in drugih dohodkov, ki se ne všttevajo v davčno osnovo (Uradi list RS, št. 142/04 – v nadaljevanju Uredba). V davčno osnovo se po Uredbi ne všttevajo jubilejne nagrade, če so izplačane do višine:

- 110.000,00 SIT za 10 let delovne dobe,
- 165.000,00 SIT za 20 let delovne dobe,
- 220.000,00 SIT za 30 let delovne dobe.

Če pa je znesek jubilejnih nagrad višje od predpisanih, pa se razlika med predpisanim in višjim izplačanim zneskom vštteva v davčno osnovo dohodka iz delovnega razmerja,

- odpravnine ob upokojitvi, kjer je znesek po Uredbi 825.000,00 SIT, če pa je izplačana odpravnina višja, se razlika med predpisanim in višjim izplačanim zneskom vštteva v davčno osnovo dohodka iz delovnega razmerja,

- solidarnostne pomoči, kjer je določen znesek v višini 825.000,00 SIT ob smrti delojemalca ali družinskega člana in v višini 300.000,00 SIT v primeru težje invalidnosti, daljše bolezni delojemalca in v primeru elementarnih nesreč ali požara. Zneski, izplačani nad temi, pa gredo v davčno osnovo dohodkov iz delovnega razmerja,

- povračila stroškov v zvezi z delom. Tudi tu Uredba predpisuje tiste mejne zneske za prehrano med delom, prevoz na delo in z dela, dnevnice, terenski dodatek ter nadomestilo za ločeno življenje.

Na tem mestu bi predstavil še novost, ki se tiče dohodkov iz avtorskega dela, ustvarjenega v delovnem razmerju. Novi Zakon o dohodnini tem dohodkom posveča veliko pozornost in opredeljuje, da se vsi dohodki, doseženi v odvisnih razmerjih, ne glede na pravno podlago za izplačilo, štejejo kot dohodki iz zaposlitve. Razlog je v tem, da so se takšne pogodbe včasih množično sklepale, saj so bila izplačila na takšnih podlagah bistveno ugodneje davčno obravnavana in neobremenjena s prispevki za socialno varnost. V večini primerov ti dohodki tudi sedaj niso obremenjeni s prispevki, izjema je le, če ima zaposleni to vrsto posla navedeno v pogodbi o zaposlitvi med opisom del in nalog. V tem primeru se ta dohodek davčno obravnava na enak način kot plača.

Kakšen vpliv ima sprememba opredelitve avtorskega dela na izplačevalca in prejemnika pa v naslednjem primeru 4. Vzemimo, da po avtorski pogodbi pripada izvajalcu nagrada v višini 100.000,00 SIT, čeprav ima to vrsta dela navedeno tudi v pogodbi o zaposlitvi, poleg tega pa prejema še plačo v višini povprečne plače.

Primer 4 Obdavčitev avtorskega honorarja

Obdavčitev pred 1. 1. 2005

bruto avtorski honorar	100.000
normirani stroški 40 %	40.000
osnova za davek	60.000
davek 25 %	15.000
Izplačilo fizični osebi	85.000

Vir: Lasten izračun

Prejemnik dohodka bo tako prejel dohodek v višini 256.360,00 SIT (85.000,00 avtorski honorar in 171.360,00 plača), medtem ko bo breme izplačevalca 424.093,00 SIT (100.000,00 avtorski honorar + 270.303,00 bruto plača + 43.519,00 prispevki delodajalca (270.303 x 16.10 %) + 10.271,00 davka na plače (270.303 x 3.8 %)).

Obdavčitev po 1. 1. 2005

Pri obdavčitvi po 1. januarju 2005 pa se znesek dohodka po avtorski pogodbi tako prišteje plači in izračun je naslednji:

Bruto plača:	370.303,00
- prispevki: 22,1 %	81.837,00
- splošna olajšava	47.033,00
= osnova za dohodnino	241.433,00
Dohodnina	62.744,00
Neto plača	225.722,00

Vir: Lasten izračun

Dohodnina: $51.433 + 38 \% \text{ nad } 211.667 = 62.744 \text{ SIT}$
 Neto plača: $370.303 - 81.737 - 62.744 = 225.722 \text{ SIT}$
 Stopnja dohodnine: $62.744 : 241.433 = 25,99 \%$

Prejemnik dohodka bo tako prejel 225.722,00 SIT, kar je 30.638,00 SIT manj kot pred uveljavitvijo sprememb. Razlika nastane zaradi tega, ker je dohodek iz naslova avtorskega honorarja, izplačan zaposlenemu, ki ima to v opisu del in nalog, definiran kot plača, kar pomeni da je obdavčen tudi s prispevki za socialno varnost, ki zmanjšujejo samo neto izplačilo. Druga razlika pa nastane zaradi tega, ker davčne osnove ne zmanjšujejo normirani stroški, ki znašajo pri avtorskem honorarju kar 40 %, ampak samo splošna olajšava.

Za izplačevalca pa bo to izplačilo pomenilo breme v znesku 443.994,00 SIT (370.303,00 bruto plača + 59.619,00 prispevki delodajalca (370.303 x 16.10 %) +

14.072,00 davka na plače ($370.303 \times 3.8\%$). Breme izplačevalca bo za 19.900,00 SIT večje, kar je posledica tega, da se od zneska avtorskega honorarja plačajo tudi prispevki delodajalca in davek na izplačane plače.

Če pa zaposleni tega ne bi imel v navedenega v opisu del in nalog, bi bil to še vedno dohodek iz delovnega razmerja, vendar neobremenjen s prispevki, dohodnina pa bi se obračunala po povprečni stopnji.

3.1.3 Bonitete

Boniteta je vsaka ugodnost v obliki proizvoda, storitve ali druge ugodnosti v naravi, ki jo delojemalcu ali njegovemu družinskemu članu zagotovi delodajalec ali druga oseba v zvezi z zaposlitvijo (Kruhar 2004, 55-57). Po novem torej ne gre več za bonitete le iz delovnega razmerja, ampak govorimo o bonitetah tudi pri drugih odvisnih razmerjih kot sta pogodba o delu in avtorska pogodba. Najbolj tipične vrste dohodkov iz zaposlitve, ki imajo naravo bonitete so uporaba osebnega vozila v zasebne namene, posojilo brez obresti ali z obrestno mero, ki je nižja od tržne, popusti pri prodaji blaga in storitev, zavarovalne premije in podobna plačila, darila, ki jih zagotovi delodajalec zaposlenemu, nastanitev in službeni mobiteli.

Uporaba osebnega vozila za zasebne namene

Obračuna se, kadar delodajalec nudi zaposlenemu možnost uporabe službenega osebnega vozila v privatne namene. Za izračun bonitete je po novem pomembna nabavna vrednost osebnega motornega vozila, to je tista vrednost, po kateri je vozilo pridobil in ni pomembno ali gre za novo ali pa rabljeno vozilo. Ta nabavna vrednost se v drugem do četrtem letu zniža za 15 % v primerjavi s preteklim letom, v obdobju od petega do osmega leta pa se zniža še za dodatnih 10 %, po osmem letu pa je davčna osnova enaka nič. Koliko odstotkov nabavne vrednosti vozila se vštevja v davčno osnovo, prikazuje tabela 3.7.

Tabela 3.7 Nabavna vrednost za izračun bonitete

Leto	Nabavna vrednost vozila v %
1. leto	100
2. leto	85
3. leto	70

4. leto	55
5. leto	45
6. leto	35
7. leto	25
8. leto	15
9. leto in nadaljnja leta	0

Vir: Zakotnik 2004, 78

Tako se boniteta ne spreminja mesečno ampak le na začetku vsakega začetega leta uporabe in je do naslednjega leta enaka. V davčno osnovo se všteva 1,5 % nabavne vrednosti vozila za vsak začetni mesec uporabe vozila. Nabavna vrednost, ki je osnova za izračun višine bonitete, se lahko zniža za polovico, če zaposleni prevozi manj kot 500 kilometrov mesečno, in poveča za četrtno, če delodajalec zagotavlja tudi gorivo.

Razlika glede na obračunavanje pred 1. januarjem je v tem, da je bila po starem osnova za izračun bonitete knjižna vrednost vozila, upoštevala pa se je enakomerna časovna amortizacija z letno amortizacijsko stopnjo 15 %. V osnovo za boniteto se je vštevalo 2 % knjižne vrednosti osebnega vozila mesečno, ne glede na število privatno prevoženih kilometrov, ki jih je delavec opravil s službenim vozilom. Boniteta se je priznala že s tem, ko je delavec možnost uporabe bonitete pridobil.

Na vrednotenje bonitete ne vpliva način pridobitve osebnega vozila kot tudi vrsta posla ne. Kako sprememba obračunavanja bonitete za uporabo službenega vozila vpliva na sam obračun bonitete pa si pogledjmo na naslednjem primeru.

Primer 5 Obračun bonitete za službeno vozilo

Poglejmo obračun za avto, ki smo ga kupili 1. 7. 2003, nabavna vrednost avtomobila pa je znašala 5.000.000 SIT.

Obračun pred 1. 1. 2005

Če upoštevamo letno amortizacijsko stopnjo 15 %, zanaša mesečna stopnja 1,25 %. Če obračunavamo boniteto v decembru 2004, pomeni, da odpišemo vrednost za 17 mesecev x mesečna amortizacijska stopnja. Odpisana vrednost bo tako znašala 21,25 %, tržna vrednost pa 78,75, kar znaša 3.937.500 SIT. Ker boniteta znaša 2 % od te tržne vrednosti, pomeni, da bo boniteta za osebno vozilo znašala 78.750 SIT

Obračun po 1. 1. 2005

Za izračun bonitete se upošteva za drugo leto 85 % nabavne vrednosti vozila, kar znaša 4.250.000 SIT.

Tako boniteta, če zaposleni prevozi več kot 500 kilometrov mesečno, znaša 1,5 %, kar pomeni 63.750 SIT, če pa manj kot 500 kilometrov, pa se boniteta zmanjša še za polovico in tako znaša 31.875 SIT.

V primeru, da gorivo krije delodajalec, pa se boniteta poveča za 25 % in tako znaša 79.687 SIT oziroma za manj kot 500 kilometrov 39.844 SIT.

NV 4.250.000 SIT	Do 500 km	Več kot 500 km	Gorivo plača delodajalec
Boniteta (SIT)	31.875	63.750	79.687

Vir: Lasten izračun

Iz izračuna je razvidno, da je obračun bonitete po novem zakonu bolj ugoden kot stari. V primeru, da zaposleni naredi manj kot 500 kilometrov, je boniteta več kot še enkrat nižja, saj prej ni bilo pomembno število kilometrov. Tudi v primeru, da prevozi več kot 500 kilometrov mesečno, je boniteta še vedno občutno manjša, približno enaka pa je v primeru, če delodajalec krije tudi gorivo. Povedati je potrebno, da obračunana dohodnina in prispevki od bonitete zmanjšujejo neto izplačilo, kar pomeni, čim nižja je boniteta, manj je dohodnine in nižji so obračunani prispevki, posledično pa je višje neto nakazilo.

Nastanitev

Nastanitev pomeni boniteto samo v primeru, ko bo zaposleni delodajalcu plačeval najemnino, ki bo nižja od primerljive tržne najemnine ali celo brez plačila. Primarno načelo za določitev višine bonitete je torej tržna cena, če pa te ni možno določiti, se za najemnino šteje strošek, ki je nastal pri delodajalcu v zvezi s to najemnino. Obstaja pa še tretji način za ugotavljanje višine bonitete, ki se uporablja, če ni možno določiti niti primerljive tržne cene niti na podlagi stroškov delodajalca. Takrat se boniteta določi v višini 0,6 odstotka tržne vrednosti premoženja, ki je zaposlenemu prepuščen v uporabo.

Zavarovalne premije in podobna plačila

Tu se za boniteto štejejo le plačila zavarovalnih premij in podobnih plačil po sklenjenih zavarovalnih pogodbah, kjer je do izplačila zavarovalne vsote v primeru škodnega dogodka upravičen zaposleni ali druga oseba, ki ni delodajalec. Kot boniteta pa se ne štejejo obvezna zavarovanja zaposlenih za nesreče pri delu.

Posojila brez obresti ali z obrestno mero, ki je nižja od tržne

V primeru, da delodajalec nudi zaposlenemu posojilo brez obresti ali z obrestno mero, ki je nižja od tržne, se višina bonitete določi na podlagi priznane obrestne mere,

ki jo določi minister za finance in je opredeljena kot obrestna mera, ki bi se dosegla v primerljivih okoliščinah na trgu.

Naj pri bonitetah omenim še dve novosti. Prva je povezana z uporabo mobilnega telefona v zasebne namene, kjer boniteta znaša 3.000 SIT na mesec. Druga pa je zagotovitev parkirnega prostora v primeru, da parkirni prostor ni zagotovljen vsem in da delodajalec zanj plačuje najemnino. V tem primeru se zagotovitev parkirnega prostora šteje kot boniteta. V naslednjem primeru pogledimo, kako boniteta za uporabo službenega vozila in mobilnega telefona vplivata na samo neto izplačilo zaposlenemu.

Primer 6 Vpliv obračuna bonitete na neto plačo

Vzemimo podatke iz primerov, ki smo jih že obravnavali, in sicer:

Bruto plača: 600.000 SIT

Boniteta za uporabo službenega vozila: 63.750 SIT

Boniteta za uporabo mobilnega telefona: 3.000 SIT

	Upoštevanje bonitete	Brez bonitete
Osnova za prispevke:	666.750,00	600.000,00
- prispevki: 22,1 %	147.352,00	132.600,00
- splošna olajšava	47.033,00	47.033,00
= osnova za dohodnino	472.365,00	420.367,00
Dohodnina	152.260,00	130.739,00
Neto plača	300.388,00	336.661,00

Vir: Lasten izračun

Dohodnina: $133.767 + 42\% \text{ nad } 428.333 = 152.260 \text{ SIT}$

Neto plača: $600.000 - 147.352 - 152.260 = 300.388 \text{ SIT}$

Stopnja dohodnine: $152.260 : 472.365 = 32,23\%$

Navedeni primer kaže na to, da boniteta za službeno vozilo in uporabo mobilnega telefona zmanjšujeta neto pri bruto plači 600.000 SIT za dobrih 36.000 SIT. Pri nižjih plačah je ta znesek manjši zaradi nižje stopnje dohodnine, res pa je, da se pri nižjih plačah vsako zmanjšanje izplačila bolj pozna kot pri višjih. Višji pa so tudi stroški delodajalca in sicer za prispevke od bonitet, ki jih je dolžan plačati delodajalec v višini 16,10 %. V tem primeru je to 10.747 SIT.

Za iste podatke pa pogledimo še, kako je bilo z obdavčitvijo pred 1. januarjem 2005.

	Upoštevanje bonitete	Brez bonitete
Osnova za prispevke:	678.750,00	600.000,00

- prispevki: 22,1 %	150.004,00	132.600,00
- splošna olajšava	29.526,00	29.526,00
= osnova za dohodnino	499.220,00	437.487,00
Dohodnina	158.083,00	133.534,00
Neto plača	291.913,00	333.866,00

Vir: Lasten izračun

Dohodnina: $119.447 + 40\% \text{ nad } 402.630 = 158.083 \text{ SIT}$

Neto plača: $600.000 - 150.004 - 158.083 = 291.913 \text{ SIT}$

Stopnja dohodnine: $158.083 : 499.220 = 31,67\%$

Pred 1. januarjem 2005 bi ta boniteta zmanjšala neto izplačilo za nekaj manj kot 42.000 SIT, ne glede na to da se uporaba mobilnega telefona ni vštela v osnovo za boniteto.

3.2 Dohodki iz drugih odvisnih pogodbenih razmerij

Med dohodke iz drugih odvisnih pogodbenih razmerij spadajo dohodki za stvaritev avtorskih del, prejemki na podlagi pogodb o delu, seveda ob predpostavki, da gre za odvisno razmerje med izvajalcem in izplačevalcem oziroma naročnikom dohodka. Po novem pa sem spadajo tudi dela študentov prek študentskih servisov in dohodek verskih delavcev iz naslova razmerja z versko skupnostjo, ki nima elementov delovnega razmerja. Ta dela se praviloma opravljajo začasno ali občasno.

3.2.1 Podjemne pogodbe

Pri obdavčitvi pogodb o delu oziroma podjemnih pogodb v novem Zakonu o dohodnini ni bistvenih sprememb, razen da se kot normirane stroške lahko upošteva le stroške prevoza in nočitve, ne pa stroškov prehrane. Če bodo dejanski stroški večji od normiranih, pa jih bo prejemnik lahko uveljavljal ob letni dohodninski napovedi. Obračun si lahko pogledamo v naslednjem primeru 7.

Primer 7 Obdavčitev prejemka na podlagi podjemne pogodbe

Vzemimo primer, da ima podjetje sklenjeno pogodbo z bivšo računovodkinjo za opravljanje občasnih del v vrednosti 100.000 SIT.

Bruto znesek po pogodbi o delu	100.000
- normirani stroški 10 %	10.000
osnova za davek	90.000
davek 25 %	22.500

Izplačilo fizični osebi	77.500
-------------------------	--------

Vir: Lasten izračun

Od izplačil fizičnim osebam na osnovi sklenjenih podjemnih pogodb se poleg davka od osebnih prejemkov plačuje še:

- posebni davek na določene prejemke (25 % od bruto zneska),
- prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (6 % od bruto zneska) ter
- pavšalni znesek za zdravstveno zavarovanje v višini 610 SIT.

Te obveznosti znašajo za navedeni primer 31.610 SIT in ne zmanjšujejo izplačila fizični osebi, temveč so jih dolžni plačati izplačevalci pogodbe. Kadar pa je dogovor oziroma pogodba sklenjena v neto znesku oziroma kadar se izplačilo izvede v naravi, potem je potrebno znesek preračunati v bruto znesek po preračunani stopnji, ki znaša 1,2903.

3.2.2 Stvaritev avtorskega dela

Novost v primerjavi s starim zakonom je, da se za dohodek iz drugega pogodbenega razmerja izrecno šteje tudi dohodek, prejet za stvaritev avtorskega dela in dohodek za izvedbo avtorskega ali folklornega dela in sicer ne glede na vrsto pogodbe, ki je podlaga za izplačilo teh dohodkov. Primeri za tovrstne dohodke so naročena avtorska dela, kot na primer članki, računalniški programi in umetniška dela. Obdavčitev avtorskega dela kot dohodka iz drugega pogodbenega razmerja si lahko ogledamo na primeru 8.

Primer 8 Obdavčitev avtorskega honorarja kot dohodka iz drugega pog. razmerja
Vzemimo, da znaša dohodek za stvaritev avtorskega dela po pogodbi 100.000 SIT.

	Obračun po 1. 1. 2005	Pred 1. 1. 2005
Bruto avtorski honorar	100.000	100.000
- normirani stroški	10.000	40.000
= osnova za davek	90.000	60.000
davek 25 %	22.500	15.000
Izplačilo fizični osebi	77.500	85.000

Vir: Lasten izračun

Iz primera je razvidno, da je sprememba obdavčitve negativno vplivala na sam prejemek pri prejemniku dohodka. Razlog je v normiranih stroških, ki se po novem priznajo samo v višini 10 %, prej pa so se v višini 40 %. Tako je osnova za obdavčitev po novem bistveno višja, posledica tega je višji davčni odtegljaj in nižji neto dohodek.

3.2.3 Delo študentov prek študentskega servisa

To je ena od sprememb, ki je v javnosti dvignila največ prahu. Zakonodajalec je po spremembah na tem področju posegel verjetno zaradi posojanja študentskih napotnic, ker je imelo delo študentov prek napotnice ugodno davčno obravnavo, otežen pa je bil tudi nadzor s strani države, tako da je bil dohodek večkrat izplačan zavezancem brez statusa študenta.

Bistvena razlika je v tem, da je po novem pri izplačilu dohodka študentu treba plačati akontacijo dohodnine, ne glede na višino zneska. Akontacija se plačuje po stopnji 12,5 % če dohodek, zmanjšan za 10 % normiranih stroškov ne preseže zneska 74.000 SIT in po stopnji 25 %, če preseže ta mejni znesek. Možno pa je uveljavljati tudi dejanske stroške prevoza in nočitev v zvezi z opravljanjem dela, ki se na podlagi dokazil priznajo pri napovedi za odmero dohodnine.

Pred uvedbo spremembe pa akontacije dohodnine ni bilo potrebno plačati, če prejemek na napotnico ob upoštevanju normiranih stroškov ni presegel 51 % povprečne plače. Če pa je prejemek presegal ta mejni znesek, se je akontacija dohodnine plačevala samo od presežka, pa še temu se je bilo možno izogniti tako, da je študent delodajalcu predložil več napotnic.

Poglejmo na primeru 9, kako ta sprememba vpliva na prejemek študentov, če vzamemo, da je dohodek enkrat 50.000 SIT in enkrat 100.000 SIT.

Primer 9 Obdavčitev občasnega dela študentov prek študentskega servisa

Dohodek študenta	50.000	100.000
- normirani stroški 10 %	5.000	10.000
= osnova za davek	45.000	90.000
davek	5.625	22.500
Izplačilo študentu	44.375	77.500

Vir: Lasten izračun

Pred uvedbo spremembe so bili ti prejemki neobdavčeni, študentom pa tudi ni bilo potrebno oddajati napovedi za odmero dohodnine. Po novem pa se prejemek v višini 50.000 SIT zmanjša za 5.625 SIT, prejemek v višini 100.000 SIT pa kar za 22.500 SIT na račun plačila dohodnine. Študenti bodo to plačano dohodnino lahko dobili nazaj pri napovedi za odmero dohodnine, vendar šele naslednje leto, kar pomeni, da bodo eno leto brezobrestno kreditirali državo. To pa je tudi glavni razlog za negotovanje študentov, saj je veliko med njimi takih, ki morajo delati da si sploh omogočijo študij. Seveda pa vsi tudi ne bodo dobili povrnjene dohodnine. Tisti, katerih dohodki, ki so predmet obdavčenja, v letu, katerem se odmerja dohodnina ne bodo presegli 1,6

milijona tolarjev in zanje nihče ne bo uveljavljal olajšave za vzdrževanega družinskega člana, bodo lahko uveljavljali posebno olajšavo v višini 1,2 milijona tolarjev. S to olajšavo in splošno olajšavo preseže znesek dohodkov, tako da se mu povrne celoten znesek plačane akontacije dohodnine. Če pa bodo presegli 1.600.000 SIT, te posebne olajšave ne bodo mogli uveljavljati in se jim bo odmerila dohodnina od celotnega zneska po dohodninski lestvici.

Ta posebna olajšava pa ni pogojena samo z višino dohodka, ampak jo uveljavljajo lahko samo rezidenti, ki imajo status dijaka ali študenta in še niso dopolnili 26 let oziroma so se vpisali na študij do 26. leta starosti. Tisti, ki teh pogojev ne izpolnjujejo, še vedno obdržijo možnost dela prek študentskega servisa, vendar se jim ta olajšava ne prizna, kar bistveno zmanjša zanimivost za pridobivanje dohodkov na tej podlagi.

3.3 Dohodki iz drugih odvisnih razmerij

V to skupino dohodkov se štejejo tisti dohodki, katerim podlaga ni pogodba, ampak imenovanje ali izvolitev za nekatere funkcije. To so predvsem dohodki stečajnih upraviteljev, upraviteljev prisilnih poravnav, zunanjih članov uprave in nadzornega sveta, sodnih izvedencev, ki svoje delo opravljajo na podlagi imenovanja. Ti opravljajo delo le občasno.

Obdavčitev se s spremembo Zakona o dohodnini ni spremenila. Bruto prejemek se zmanjša za normirane stroške v višini 10 %, ki so namenjeni pokrivanju stroškov prevoza in nočitev, davčna stopnja pa znaša 25 %. Obdavčitev dohodka iz drugega odvisnega razmerja pa si pogledjmo na naslednjem primeru.

Primer 10 Obdavčitev dohodka iz drugega odvisnega razmerja

Vzemimo primer, da podjetje izplača članom nadzornega sveta udeležbo na sejah v višini 100.000 SIT.

Bruto prejemek	100.000
- normirani stroški 10 %	10.000
osnova za davek	90.000
davek 25 %	22.500
Izplačilo članu nadzornega sveta	77.500

Vir: Lasten izračun

Pri izplačilu sejnine v višini 100.000 SIT prejme član nadzornega sveta 77.500 SIT, ostalo pa je dohodnina. Poleg dohodnine pa je izplačevalec dolžan plačati še prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (6 % od bruto zneska), kar v navedenem primeru znaša 6.000 SIT, tako da je strošek izplačevalca za to sejnino 106.000 SIT.

4 DOHODKI IZ DEJAVNOSTI

Dohodek iz dejavnosti je po novem vsakršen dohodek, dosežen z neodvisnim in samostojnim opravljanjem dejavnosti, ne glede na namen in rezultat opravljanja dejavnosti. Med te dohodke štejemo dohodke, dosežene z opravljanjem dejavnosti in dohodke, dosežene s posameznim poslom. Dohodek iz dejavnosti ima vir v RS, če jih pridobi rezident ali nerezident z opravljanjem dejavnosti v poslovni enoti v Sloveniji.

4.1 Dohodki, doseženi z opravljanjem dejavnosti

Za dohodke, dosežene z opravljanjem dejavnosti se šteje vsak dohodek, dosežen z neodvisnim opravljanjem podjetniške, kmetijske, gozdarske, poklicne dejavnosti ali druge neodvisne samostojne dejavnosti, vključno z izkoriščanjem premoženja in premoženjskih pravic. Bistvenega pomena pri opredelitvi dohodka kot dohodek iz dejavnosti je torej samostojnost pri pridobivanju dohodkov. Tako je v primerjavi z definicijo pred uveljavitvijo sprememb dohodek iz dejavnosti določen v širšem pomenu, saj je prej zajemal le dohodke iz tiste dejavnosti, ki je bila v skladu s pravili registrirana oziroma ustrezno evidentirana v RS (Zakotnik 2004, 79-84).

Opredelitev dejavnosti pomeni, da gre za nepretrgano opravljanje poslov, ne glede ali so to pridobitni ali nepridobitni posli. Davčna osnova od dohodkov, doseženih z opravljanjem dejavnosti, se lahko ugotavlja na dva načina, in sicer:

- z razliko med prihodki in odhodki in
- z uveljavljanjem normiranih stroškov.

4.1.1 Ugotavljanje davčne osnove z upoštevanjem prihodkov in odhodkov

Način ugotavljanja davčne osnove z upoštevanjem dejanskih prihodkov in odhodkov ostaja v primerjavi s prejšnjim zakonom načelom enak in jo predstavlja dobiček, ugotovljen kot razlika med prihodki in odhodki v zvezi z opravljanjem dejavnosti v davčnem letu, ki je enak koledarskemu. Prihodki in odhodki se ugotavljajo v skladu s predpisi, ki se nanašajo na obdavčitev pravnih oseb. Zavezanci se morajo pri davčni službi vpisati v davčni register in sporočiti način ugotavljanja davčne osnove ter določiti način vodenja poslovnih knjig. Tu gre za enostavno ali dvostavno knjigovodstvo. Zavezanci imajo lahko enostavno knjigovodstvo, če ne prekoračijo dveh od naslednjih kriterijev, ki jih določa 74. člen Zakona o gospodarskih družbah:

- povprečno število zaposlenih ne sme presegati 3,
- letni prihodki morajo biti nižji od 10.000.000 tolarjev in
- povprečna vrednost aktive ne presega 6.000.000 tolarjev.

Pomembna novost je obravnavanje prihodkov in odhodkov, ki so nastali v zvezi s prenosi sredstev med podjetjem zavezanca in njegovim gospodinjstvom v času

opravljanja dejavnosti ter v zvezi s prenosi sredstev v primeru prenehanja opravljanja dejavnosti.

Pri prenosih sredstev med podjetjem in gospodinjstvom se obravnavata dve osebi in sicer poslovni subjekt in občan. Namen tega je čimbolj izenačiti status zasebnika s statusom osebne družbe. Prenos stvarnega premoženja iz gospodinjstva v podjetje se tako šteje kot prihodek, medtem ko se prenos med podjetjem in gospodinjstvom ne šteje kot odhodek.

Novost je tudi davčno obravnavanje nekaterih dohodkov, ki izvirajo iz naložb zasebnika. Prejete dividende, obresti in prihodki na podlagi odsvojitve lastniškega deleža ali dolžniških vrednostnih papirjev se bodo tako obravnavali kot dohodki iz premoženja in ne kot prihodek iz dejavnosti.

Za odmero akontacije dohodnine pa se ne bo več uporabljala posebna lestvica, ampak splošna, ki bo služila tudi pri letni odmeri dohodnine.

4.1.2 Ugotavljanje davčne osnove z upoštevanjem normiranih odhodkov

Ugotavljanje davčne osnove z uveljavljanjem normiranih stroškov pa se po novem zakonu razlikuje predvsem po pogojih, ki jih mora zavezanec izpolnjevati, da lahko ugotavlja davčno osnovo na ta način. Prej je bil pogoj samo, da ne zaposluje delavcev in da davčnemu organu pravočasno predloži zahtevo, sedaj pa mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- ni zavezanec za vodenje poslovnih knjig,
- njegovi prihodki iz dejavnosti v zadnjih dvanajstih mesecih ne presegajo 3,9 milijona tolarjev,
- ne zaposluje delavcev.

Kdor izpolnjuje te pogoje, lahko predloži na DURS zahtevo za tako ugotavljanje davčne osnove.

Sprememba pa je tudi v normiranih stroških. Doslej so bili 40 % oziroma 60 %, odvisno od vrste dejavnosti, ki jo opravljajo, po novem pa se priznajo samo v višini 25 %. Davčna stopnja je enaka in sicer 25 % od ustvarjenih prihodkov. Ta stopnja pa se pod določenimi pogoji lahko zniža, vendar ne pod 10 %. To znižano stopnjo lahko uveljavlja zavezanec, ki plačuje prispevke za socialno varnost iz naslova dejavnosti in se za to odloči sam.

V posebno kategorijo pa spadajo predvsem rezidenti, ki samostojno opravljajo poklic na področju kulturne dejavnosti in rezidenti, ki samostojno opravljajo novinarski poklic in so vpisani v razvid samostojnih novinarjev. Oni lahko uveljavljajo še dodatno znižanje davčne osnove v višini 15 % prihodkov letno do zneska 3.000.000 SIT.

Pa si v naslednjem primeru oglejmo, kako navedene spremembe v višini normiranih stroškov vplivajo na sam izračun izplačila.

Primer 11 Obdavčitev dohodka iz dejavnosti z upoštevanjem normiranih stroškov

Vzemimo primer, da podjetje izplača samostojnemu kulturnemu delavcu dohodek v višini 100.000 SIT.

	Pred 1.1.2005	Po 1.1.2005
Bruto prejemek	100.000	100.000
- normirani stroški	40.000	25.000
osnova za davek	60.000	75.000
davek 25 %	15.000	18.750
Izplačilo	85.000	81.250

Vir: Lasten izračun

Iz primera je razvidno, da je obdavčitev po novem večja, kar je posledica nižjih normiranih stroškov. Poglejmo pa še, kako je ob upoštevanju dodatnih normiranih stroškov v višini 15 % ali ob uveljavljanju znižane stopnje 10 %.

	Dodatna znižanje za 15 %	Znižana stopnja 10 %
Bruto prejemek	100.000	100.000
- normirani stroški	40.000	25.000
Osnova za davek	60.000	75.000
davek	15.000	7.500
Izplačilo	85.000	92.500

Vir: Lasten izračun

Pri dodatnem znižanju davčne osnove novinarjem in kulturnim delavcem za 15 % prihodkov je obdavčitev enaka, kot je bila po starem zakonu, če pa vzamemo znižano davčno stopnjo, do katere so upravičeni tisti, ki plačujejo obvezne prispevke za socialno varnost, pa je obdavčitev ugodnejša in se izplačilo poveča za 11.250 SIT.

4.2 Dohodki, doseženi s posameznim poslom

V to kategorijo dohodkov spadajo tisti, ki so opredeljeni kot posamezen dohodek, dosežen z neodvisnim poslom, ki pa ne bo del opravljanja dejavnosti oziroma ne bo povezan z opravljanjem dejavnosti. To so dohodki iz osebnega dopolnilnega dela, izdelave ali popravila stvari, izvršitev določenega posla.

Za obdavčitev se v davčno osnovo šteje bruto prejemek, zmanjšan za 10 % normiranih stroškov, davčna stopnja pa je 25 %. Uveljavljanje dejanskih stroškov ni predvideno, saj ima vsakdo, ki dosega tovrstne dohodke, možnost ugotavljati davčno osnovo na podlagi dejanskih prihodkov in odhodkov v okviru opravljanja dejavnosti.

Ta kategorija dohodka je v novem zakonu glede obdavčitve primerljiva z obdavčitvijo dohodkov iz osebne dopolnilnega dela. Pa na primeru pogledimo, kakšno je davčno breme pri izračunu dohodka, doseženega s posameznim poslom.

Primer 12 Obdavčitev dohodka, doseženega s posameznim poslom

Vzemimo spet primer, da podjetje izplača neki fizični osebi za izdelke, ki so narejeni ročno po tradicionalnih postopkih, dohodek v višini 100.000 SIT.

Bruto prejemek	100.000
- normirani stroški 10%	10.000
osnova za davek	90.000
davek 25 %	22.500
Izplačilo	77.500

Vir: Lasten izračun

Iz primera je razvidno, da je za prejemnika dohodka sama obdavčitev enaka kot pri dohodkih iz drugih odvisnih razmerij, za izplačevalca dohodka pa je strošek manjši, saj mu poleg bruto prejema ni potrebno plačati nobenih drugih dajatev.

5 DOHODKI IZ PREMOŽENJA

Dohodki iz premoženja glede na aktivnosti davčnih zavezancev pri pridobivanju teh dohodkov spadajo med pasivne dohodke, ker so posledica posameznikovega razpolaganja s premoženjem in ne izhajajo iz naslova opravljanja dela. V predhodni ureditvi so bili aktivni dohodki, ki smo jih obravnavali v prejšnjih poglavjih davčno bolj obremenjeni, predvsem zaradi prispevkov za socialno varnost. Tako so bili davčno bolj obremenjeni dohodki posameznika, ki so jih dosegali za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb, manj pa tisti dohodki, ki so bili namenjeni predvsem povečevanju premoženja. To pa je bil tudi eden od razlogov, zaradi katerega je bilo potrebno opraviti spremembe v smeri izenačitve obdavčitve posameznih vrst dohodkov. Novi zakon bolj natančno definira, kateri dohodki se štejejo za dohodke iz premoženja, za uvrstitev med dohodke iz premoženja pa je odločilna vsebina pravnega razmerja, ki je podlaga za izplačilo (Kobal 2004b, 121-123)..

Vrste dohodkov iz premoženja pred in po 1. januarju 2005 prikazuje tabela 5.1.

Tabela 5.1 Vrste dohodkov iz premoženja

Pred 1. 1. 2005	Po 1. 1. 2005
1. dividende	1. dohodek iz oddajanja premoženja v najem
2. obresti na dana posojila	2. dohodek iz prenosa premoženjske pravice
3. dohodek iz oddajanja premoženja v najem	3. obresti
4. dohodek iz premoženjskih pravic	4. dividende
	5. dohodek iz vzajemnih skladov

Vir: Denar 17/2004, 5

Iz tabele je razvidno, da so se dohodki, katere štejemo v dohodke iz premoženja, razširili in sicer so obdavčene vse vrste obresti in ne le tiste, ki jih je posameznik dosegel na podlagi danih posojil pravnim ali fizičnim osebam. Novost pa je tudi obdavčitev dohodkov iz vzajemnih skladov, ki jih stari sistem ni obravnaval kot obdavčljive dohodke.

5.1 Dohodki iz oddajanja premoženja v najem

Dohodek iz oddajanja premoženja se po novem obravnava kot dohodek iz dejavnosti, vendar pa je možno te dohodke pod določenimi pogoji obravnavati tudi kot dohodke iz premoženja. Ti pogoji so:

- za oddajanje v najem ni potrebna registracija,
- prejemnik najemnine ni zavezanec za davek na dodano vrednost in

- prejemnik najemnine ne opravlja druge dejavnosti.

Davčni zavezanec mora svojo odločitev o načinu obdavčitve dohodkov iz oddajanja premoženja v najem sprejeti sam, to odločitev pa bo potrebno upoštevati najmanj 5 let.

Dohodki iz oddajanja premoženja v najem imajo vir v RS, če je nepremičnina v Sloveniji.

Ugotavljanje davčne osnove je enako kot je bilo in predstavlja dohodek, ki je dosežen z oddajanjem premoženja, zmanjšan za normirane stroške. Pa novem se lahko uveljavlja normirane stroške v višini 20 % in ne več v višini 60 %, kot je veljalo po stari ureditvi za opremljeno stanovanje in v višini 40 %, kot je veljalo za najem poslovnih prostorov, garaž in prostorov za počitek. Dejanske stroške vzdrževanja premoženja, ki ohranjajo uporabno vrednost premoženja in jih je v času oddajanja premoženja plačal najemodajalec, pa se lahko uveljavlja s predložitvijo ustreznih dokazil v neomejeni višini in sicer pri letni dohodninski napovedi. Davčna stopnja za obdavčitev je ostala nespremenjena in znaša 25 %. Na naslednjem primeru si pogledjmo, kako sprememba v uveljavljanju normiranih stroškov vpliva na sam dohodek najemodajalca.

Primer 13 Obdavčitev dohodka iz oddajanja premoženja v najem

Vzemimo primer, da podjetje izplača najemodajalcu najemnino za opremljeno stanovanje v višini 100.000 SIT.

	Pred 1.1.2005	Po 1.1.2005
Bruto prejemek	100.000	100.000
- normirani stroški	60.000	20.000
osnova za davek	40.000	80.000
davek 25 %	10.000	20.000
Izplačilo	90.000	80.000

Vir: Lasten izračun

Iz primera je razvidno, da je plačilo dohodnine še enkrat višje kot pred uveljavitvijo sprememb, za toliko se zniža tudi izplačilo najemodajalcu. Ta razlika je zaradi upoštevanja normiranih stroškov, ki so se bistveno znižali iz 60 % na 20 %, kar je bil tudi namen zakonodajalca, da bolj obdavči premoženje.

V primeru, da podjetje izplača najemodajalcu najemnino za poslovni prostor v višini 100.000 SIT, pa je obdavčitev naslednja:

	Pred 1.1.2005	Po 1.1.2005
--	----------------------	--------------------

Bruto prejemek	100.000	100.000
- normirani stroški	40.000	20.000
osnova za davek	60.000	80.000
davek 25 %	15.000	20.000
Izplačilo	85.000	80.000

Vir: Lasten izračun

V tem primeru je razlika nekoliko nižja, saj se je pri oddajanju poslovnih prostorov upoštevalo po starem 40 % normiranih stroškov, kljub temu pa se prejemek najemodajalca zniža za 5.000 SIT.

5.2 Dohodki iz prenosa premoženjske pravice

V tej skupini dohodkov iz premoženja so se zgodile bistvene spremembe. V primerjavi s prejšnjim Zakonom o dohodnini, po katerem so se v dohodek iz premoženjskih pravic šteli tudi avtorski honorarji, je dohodek iz prenosa premoženjske pravice po novem zožen, saj zajema le dohodke s prenosom avtorske pravice, brez honorarjev za stvaritev avtorskega dela ali izuma. Kot prenos premoženjske pravice se šteje odstop uporabe oziroma koriščenje premoženjske pravice kot tudi odstop pravice do uporabe. Za davčno obravnavanje ni relevantno samo poimenovanje pravnega posla, ampak način, kako je dohodek dosežen. Novo je tudi pravilo, po katerem se bo v primeru, ko bo šlo za dohodek, ki bo izviral tako iz zaposlitve kot tudi iz naslova prenosa premoženjskih pravic, v celoti štelo za dohodek iz zaposlitve. Enako velja tudi v primeru, da gre za dejavnost in prenos premoženjskih pravic, se v celoti šteje za dohodek iz dejavnosti.

Tako bodo po novem dohodki oseb, ki so prej prejeli avtorske honorarje, obravnavani na načine, kot jih prikazuje naslednja tabela 5.2.

Tabela 5.2 Obdavčitev avtorskega honorarja

Vrsta razmerja	Normirani str.	Stopnja davka	Prispevki
Ureditev pred 1.1.2005	40 %	25 %	Ne
Delovno razmerje	-	Lestvica	22,1 %, Ne
Drugo pogodbeno razmerje	10 %	25 %	Ne
Opravljanje dejavnosti	25 %	25 %	Ne
Posamezen posel	10 %	25 %	Ne
Prenos premoženjskih pravic	10 %	25 %	Ne

Vir: lastna priprava

Pri opravljanju dejavnosti smo izhajali iz tega, da zavezanec ugotavlja davčno osnovo z upoštevanjem normiranih stroškov in ni uveljavljal dodatnih normiranih

stroškov oziroma znižane stopnje. Pri dohodku, ki izhaja iz delovnega razmerja pa smo izhajali iz tega, da ima zaposleni to v pogodbi o zaposlitvi, zato se obdavči kot plača, sicer se prispevki ne obračunajo. Iz tabele je razvidno, da je davčna stopnja v vseh primerih, razen ko gre za dohodek iz delovnega razmerja, enaka, obdavčitev se razlikuje le v uveljavljanju normiranih stroškov. Kako pa to vpliva na sam izračun neto prejemka, pa si pogledjmo v naslednjem primeru.

Primer 14 Obdavčitev avtorskega honorarja

Vzemimo primer, da podjetje izplača honorar po pogodbi o avtorskem delu izvajalcu v višini 200.000 SIT. Ker je obdavčitev odvisna od razmerja med prejemnikom in izplačevalcem, kot je to razvidno v tabeli 5.2, je izračun naslednji:

Vrsta razmerja	Normirani str.	davek	Prispevki	Neto
Ureditev pred 1.1.2005	80.000	30.000	0	170.000
Delovno razmerje	0	32.997	44.200	122.803
Drugo pogodbeno razmerje	20.000	45.000	0	155.000
Opravljanje dejavnosti	50.000	37.500	0	162.500
Posamezen posel	20.000	45.000	0	155.000
Prenos premoženjskih pravic	20.000	45.000	0	155.000

Vir: Lasten izračun

Primer prikazuje, da je bila obdavčitev pred uveljavitvijo sprememb za prejemnika najbolj ugodna. Najslabše pa je po novem, kadar gre za dohodek iz delovnega razmerja, saj je neto izplačilo manjše za skoraj 50.000 SIT. Pri ostalih obravnavanih načinih pa je obdavčitev podobna, malo ugodneje je le, ko gre za dohodek iz naslova opravljanja dejavnosti.

5.3 Obresti

Po starem zakonu o dohodnini so bile obdavčene samo obresti od danih kreditov fizičnim in pravnim osebam, medtem ko so bili drugi dohodki v obliki obresti neobdavčeni. Na podlagi tega do bili dohodki od obresti v davčno ugodnejšem položaju kot pa ostali dohodki iz naslova naložb premoženja. Zato, da se zagotovi bolj nevtralnno obdavčenje dohodkov iz naložb premoženja, je obdavčenje obresti po novem precej širše. Drugi razlog za širšo obdavčitev obresti fizičnih oseb pa narekuje tudi junija 2003 sprejeta direktiva EU o obdavčenju dohodkov v obliki plačil obresti. Tako so po novem za obdavčitev opredeljene naslednje vrste obresti (ZDoh-1, čl. 70):

- obresti od posojil,
- obresti od dolžniških vrednostnih papirjev,

- obresti od denarnih depozitov pri bankah in hranilnicah,
- obresti od drugih podobnih finančnih terjatev do dolžnikov,
- dohodek iz oddajanja v finančni najem in
- dohodek iz življenjskega zavarovanja.

Obresti so vsebinsko opredeljene kot nadomestilo, ki ni vračilo glavnice iz finančno dolžniškega razmerja.

Razlikuje pa se tudi definicija davčne osnove. Po novem predstavljajo davčno osnovo dosežene obresti, razen tistih, ki so oproščene, in tistih, ki so izvzete iz obdavčitve. Prej pa je bila davčna osnova razlika med prejetimi obrestmi za posamezno posojilo in revalorizacijskimi obrestmi, ki so bile izračunane na podlagi indeksa cen življenjskih potrebščin v obdobju, za katerega je bilo posojilo dano.

V letno davčno osnovo se ne všttevajo obresti do skupnega letnega zneska 300.000 tolarjev iz naslova:

- denarnih depozitov fizičnih oseb pri bankah in hranilnicah, ki so bile ustanovljene v skladu s predpisi v RS,
- denarnih depozitov fizičnih oseb pri bankah drugih članic EU in
- dolžniških vrednostih papirjev, s katerimi se trguje na borznem trgu v Sloveniji in priznanih borznih trgih v drugih državah članicah EU.

Od teh obresti se tudi ne plačuje akontacija dohodnine, medtem ko se od vseh ostalih plačuje po stopnji 25 % od davčne osnove. To pa ne velja za nerezidente, za katere je potrebno v vsakem primeru obračunati in plačati akontacijo dohodnine.

Vendar pa novi Zakon o dohodnini določa, da se vse obresti v prehodnem obdobju med letoma 2005 in 2008, ne všttevajo v davčno osnovo. Tako se v davčno osnovo v letu 2005 vštete le 10 % prejetih obresti, v letu 2006 le 25%, v letu 2007 le 40 % in v letu 2008 v višini 75 %. Od leta 2009 pa se bodo obresti vštete v davčno osnovo v celoti. Kaj pa to pomeni v praksi, pa si pogledjmo v naslednjem primeru.

Primer 15 Obdavčitev dohodka iz naslova prejetih obresti

Vzemimo primer, da zavezanec prejme obresti iz naslova dolžniškega vrednostnega papirja, s katerim se ne trguje na borznem trgu v Sloveniji, vsako leto v višini 50.000 tolarjev. Ker so to obresti, od katerih se ob izplačilu obračuna in plača akontacija dohodnine, bo izplačilo v prehodnem obdobju sledeče:

	31.12.2004	2005	2006	2007	2008	2009
Obresti	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000

Davčna osnova	0	5.000	12.500	20.000	37.500	50.000
Davek 25 %	0	1.250	3.125	5.000	9.375	12.500
Izplačilo	50.000	48.750	46.875	45.000	40.625	37.500

Vir: Lasten izračun

Do 1. 1. 2005 so bile te obresti neobdavčene, zato ob izplačilu ni bilo potrebno obračunati dohodnine. Od leta 2009 in nadalje pa se v davčno osnovo vštevajo vse prejete obresti.

5.4 Dividende

V primerjavi s starim določilom, kjer so bile dividende dohodek, dosežen z udeležbo pri dobičku, so po novem opredeljene bistveno širše. Tako zajemajo poleg dividend tudi druge dohodke, dosežene na podlagi lastniškega deleža. Lastniški delež pa je opredeljen kot vsak delež, ki ga ima fizična oseba na podlagi vloženih sredstev v gospodarski družbi ali katerikoli drugi obliki organiziranja, ki ima pretežno naravo lastniškega kapitala.

Dividende so kot obdavčljivi dohodek široko opredeljene, saj zajemajo vsako razdelitev dohodka imetniku deleža, ki ne predstavlja zmanjšanje njegovega lastniškega deleža. O dohodkih v obliki dividend torej govorimo le tedaj, ko ti dohodki izvirajo iz vloženega kapitala, kar odpravlja nejasnosti glede pojma udeležbe v dobičku, ki so se pojavljale v prejšnjem zakonu. Sporno je bilo namreč vprašanje, ali obravnavati prejemke članov uprav in nadzornih svetov iz naslova udeležbe v dobičku kot prejemke iz delovnega razmerja ali kot prejemke na podlagi udeležbe v dobičku v smislu dohodkov iz premoženja (Kobal 2004b, 140-143).

V to kategorijo sodijo tudi dividendam podobni dohodki in nadomestila. Dividendam podobni dohodki so na primer izplačilo dobička ob prenehanju družbe, izključitvi ali izstopu družbenika. Kot nadomestilo pa se šteje proizvod, storitev ali druga ugodnost, ki jo plačnik zagotovi imetniku lastniškega deleža ali njegovemu družinskemu članu. Tako so to dohodki, ki so po svoji naravi podobni bonitetam pri dohodkih iz zaposlitve. Primeri nadomestil so:

- zagotavljanje dobrin ali storitev po ceni, nižji od primerljive tržne,
- odpis dolga imetniku ali njegovemu družinskemu članu ter
- drugi dohodki imetnika lastniškega deleža, ki imajo naravo bonitet.

Stopnja obdavčitve dividend znaša 25 %, tako kot pred uveljavitvijo sprememb. Pri letni dohodninski napovedi pa se osnova zaradi ublažitve dvojne obdavčitve lahko zniža za 35 % in sicer samo za tiste dohodke, ki izvirajo iz že obdavčenega dobička izplačevalca po Zakonu o davku na dohodek pravnih oseb. To znižanje se je v primerjavi s prejšnjim zmanjšalo, saj je prej znašalo 40 %.

Primer 16 Obdavčitev dohodka iz naslova dividend pri izplačevalcu

Vzemimo primer, da izplača gospodarska družba lastniku delnic dividendo v višini 50.000 SIT.

Dividenda	50.000
Davek 25 %	12.500
Izplačilo lastniku delnic	37.500

Vir: Lasten izračun

Razlika v primerjavi s prejšnjo ureditvijo je tudi ta, da po starem od dohodkov, pri katerih je obračunana dohodnina znašala manj kot 2 % povprečne slovenske plače, dohodnine ob izplačilu dohodka ni bilo potrebno obračunati in plačati. To pomeni, da če je bila dohodnina do konca leta nižja od 5.400 SIT, je bila bruto dividenda enaka izplačilu, kar pa ne pomeni, da ni obdavčena, saj je prejemnik to dividendo kljub temu moral vključiti v letno napoved. Te določbe v novem zakonu ni več, tako da se akontacija dohodnine obračuna in plača ne glede na višino dividende.

5.5 Dohodki iz vzajemnih skladov

Dohodek, ki je dosežen na podlagi naložbe v vzajemni sklad, je v primerjavi s starim zakonom določen povsem na novo, tako da je ta del dohodkov iz premoženja ena pomembnejših novosti. Prej so bili obdavčeni le dobički iz kapitala ob prodaji investicijskega kupona, če je bil ta prodan prej kot v treh letih. Sedaj pa predstavljajo obdavčljivi dohodek iz vzajemnih skladov vsi dohodki, ki jih imetnik kupona doseže pri vzajemnem skladu.

Vzajemni sklad je investicijski sklad, namenjen javnemu zbiranju denarnih sredstev fizičnih oseb in pravnih oseb in nalaganje teh sredstev v vrednostne papirje in druge finančne naložbe. Oblikovan je kot ločeno premoženje in je razdeljen na enake dele, z njim pa upravlja družba za upravljanje. Dohodki iz vzajemnih skladov imajo vir v RS, če jih upravlja družbe za upravljanje, ki so rezidenti Slovenije.

Sam način obdavčitve pa je odvisen od vrste dohodka in od opredelitve vzajemnega sklada. Tako se vzajemni skladi delijo na (ZDoh-1, čl. 84):

- kvalificirane vzajemne sklade in
- druge vzajemne sklade.

Kvalificirani so tisti vzajemni skladi, ki jih z dovoljenjem Agencije Republike Slovenije za trg vrednostnih papirjev upravlja družbe za upravljanje v RS in družbe za upravljanje v drugih članicah EU, katerih poslovanje je usklajeno z Direktivo o investicijskih skladih. Te tuje družbe morajo pridobiti odločbo o odobritvi statusa

kvalificiranega vzajemnega sklada, ki jo izda davčni organ. Vsi ostali, ki ne izpolnjujejo teh pogojev, pa so drugi oziroma nekvalificirani skladi. Ta delitev pa je pomembna predvsem z vidika določanja davčne osnove posameznih vrst dohodkov in z vidika oprostitev, ki veljajo za določene vrste dohodka kvalificiranega vzajemnega sklada.

Za obdavčljive dohodke na podlagi naložbe v vzajemni sklad se štejejo (ZDoh-1, čl. 81):

- dohodek, ki ga doseže vlagatelj na podlagi delitve čistega dobička vzajemnega sklada in predstavlja neke vrsto dividendo,
- dohodek, ki ga doseže vlagatelj na podlagi delitve prihodkov vzajemnega sklada v obliki obresti, dividend, iztrženih dobičkov in drugih dohodkov in
- dohodek, ki ga doseže imetnik investicijskega kupona z odsvojitvijo tega kupona, z unovčitvijo tega kupona in z izplačilom sorazmernega dela likvidacijske mase v primeru likvidacije vzajemnega sklada.

Dohodki na podlagi delitve dobička in prihodkov se obdavčijo enako, ne glede na to ali so doseženi pri kvalificiranem ali nekvalificiranem vzajemnem skladu. Davčno osnovo pa predstavlja dosežen dohodek. Pri obrestih velja poudariti, da se všttevajo v davčno osnovo šele takrat, ko skupaj z drugimi vrstami obresti presežejo 300.000 SIT.

Pri dohodkih, doseženih na podlagi odsvojitve ali unovčitve investicijskega kupona pa se davčna osnova razlikuje, če so bili dohodki doseženi pri kvalificiranem ali nekvalificiranem skladu.

Davčno osnovo pri nekvalificiranem vzajemnem skladu predstavlja presežek izplačane vrednosti (zmanjšane za normirane stroške provizij v višini 2 %) nad plačano vrednostjo investicijskega kupona.

Če pa je dohodek, dosežen ob odsvojitvi ali unovčitvi investicijskega kupona oziroma likvidaciji dosežen pri kvalificiranem skladu, se razdeli na posamezne dele in se davčna osnova ugotavlja za vsak del posebej. Tako je treba ugotoviti davčno osnovo za del dohodka v obliki obresti, za del dohodka v obliki dividend, za del dohodka v obliki iztrženih dobičkov in za del dohodka v obliki drugih dohodkov. Velikost posameznih delov se izračuna z uporabo deležev rasti vrednosti premoženja vzajemnega sklada v obdobju imetništva investicijskega kupona. Te deleže rasti mesečno obračunava in objavlja družba za upravljanje, ki upravlja kvalificirani vzajemni sklad. Tudi tu se priznajo normirani stroški provizij v višini 2 %.

Akontacija dohodnine od dohodkov iz vzajemnih skladov se obračuna in plača po stopnji 25 %, razen pri tistih, ki izvirajo iz obresti in so izvzeti iz obdavčenja.

6 DOBIČKI IZ KAPITALA

Novi dohodninski zakon prinaša v obdavčitev dobička iz kapitala nekaj novosti. Predvsem se te spremembe kažejo v podaljšanju rokov, po katerem postane dobiček iz kapitala neobdavčljiv in razširitvi ugotavljanja dobička iz kapitala s prodaje še na druge vrste odsvojitve. Vse to je narejeno z namenom, da se poveča davčna obremenitev kapitalskih dobičkov.

6.1 Definicija dobička iz kapitala

Dobiček iz kapitala zakon definira kot dobiček, dosežen z odsvojitvijo kapitala. Kapital, katerega odsvojitvev pomeni kapitalski dobiček, pa je definiran kot:

- nepremičnina,
- pretežni lastniški delež in
- vrednostni papirji in deleži v gospodarskih družbah.

Nepremičnine

Odsvojitvev nepremičnin je obdavčljiva, če je bila nepremičnina odsvojena pred potekom 10 let od dneva, ko je bila pridobljena. Ta rok se v primerjavi s prejšnjim podaljša s treh na deset let. Tako je odsvojitvev nepremičnine, ki se proda na primer po šestih letih in prej ni bila obdavčena, po novem obdavčena po stopnji 25 %. Za kapitalski dobiček z virom v Sloveniji se šteje, če je nepremičnina v Sloveniji.

Pretežni lastniški deleži

Za pretežni lastniški delež se šteje, ko lastniški delež presega 60 milijonov tolarjev v gospodarski družbi, katere kapital po pridobitvi presega 200 milijonov tolarjev. Tu ni na voljo rok, po katerem postane odsvojitvev neobdavčena, ampak je zmeraj predmet obdavčitve, ne glede na čas, ki je potekel od dneva pridobitve takšnega kapitala. Davčna osnova pa se zmanjša za 60 %, če je od pridobitve do odsvojitvev preteklo najmanj tri leta.

Vrednostni papirji in deleži v gospodarskih družbah

Tu gre za deleže, ki niso del pretežnega lastniškega deleža. Njihova odsvojitvev je obdavčljiva pred potekom treh let od dneva, ko je bil delež ali vrednostni papir pridobljen. Za kapitalski dobiček z virom v Sloveniji se šteje, če gre za deleže družb in drugih pravnih oseb, ustanovljenih po predpisih v RS.

6.2 Odsvojitve kapitala

Odsvojitve kapitala pomeni prenos lastninske pravice na drugo osebo. Tako se kot obdavčljive odsvojitve štejejo (ZDoh-1, čl. 87):

- prodaja kapitala,
- podaritev kapitala,
- zamenjava kapitala,
- izplačilo lastniškega deleža v primeru prenehanja gospodarske družbe,
- zmanjšanje deleža v okviru zmanjšanja lastniškega kapitala gospodarske družbe,
- druga izplačila lastniškega deleža v denarju ali naravi.

Davčno osnovo pri dobičkih iz kapitala predstavlja presežek vrednosti kapitala ob odsvojitvi nad vrednostjo kapitala ob pridobitvi. Akontacija dohodnine se obračuna po stopnji 25 %.

Če je vrednost ob odsvojitvi manjša, ugotovimo izgubo. V dohodek, dosežen kot dobiček iz kapitala, se všttevajo v davčnem letu doseženi dobički ali izgube iz kapitala.

Poglejmo primer obdavčitve iz naslova odsvojitve nepremičnine.

Primer 17 Obdavčitev dobička iz kapitala

Vzemimo primer, da prodamo nepremičnino po poteku šestih let od dneva pridobitve. Vrednost nepremičnine ob odsvojitvi je bila za 1.500.000 tolarjev višja od vrednosti ob pridobitvi. Ta presežek torej predstavlja davčno osnovo.

	Pred 1. 1. 2005	Po 1. 1. 2005
Davčna osnova	0	1.500.000
Davek 25 %	0	375.000

Vir: Lasten izračun

Odsvojitve te nepremičnine pred 1. 1. 2005 ni bila obdavčena, ker je bila opravljena po preteku 3 let. Po novem pa je potrebno plačati dohodnino v višini 375.000 SIT, kar dokazuje, da je bil namen zakonodajalca bolj obdavčiti kapitalske dobičke dosežen.

7 DRUGI DOHODKI

V kategorijo drugih prejemkov so določeni vsi tisti dohodki, ki jih ni možno uvrstiti med že navedene obdavčljive dohodke v prejšnjih poglavjih. Taka odprta opredelitev je potrebna zato, ker v zakonu ni možno naštetih vseh različnih vrst dohodkov fizičnih oseb, ki se izplačujejo oziroma jih prejemajo fizične osebe, kot tudi zato, ker v praksi nastajajo tudi nove vrste izplačil dohodkov, ki jih drugače ne bi bilo mogoče zajeti v obdavčitev. To pa je tudi temeljna sprememba v primerjavi s prejšnjo določbo. Prej so bili obdavčeni dohodki, ki so bili v zakonu točno opredeljeni in naštetih, sedaj pa vsi, razen tistih, ki niso iz obdavčitve izvzeti ali pa so dohodnine oproščeni. Tako se na primer med druge dohodke štejejo:

- nagrade, razen tistih, ki niso igre na srečo in je zanje potrebno določeno znanje in katerih vrednost ne presega 5.000 SIT,
- darila, razen tistih, ki ne presegajo 5.000 SIT, oziroma 10.000 SIT od istega delodajalca v enem davčnem letu,
- dobitki v nagradnih igrah,
- kadrovske in druge štipendije, če so višje kot minimalna plače za študij doma in če za študij v tujini presegajo minimalno plačo, povečano za 60 %,
- izplačila odkupnih vrednosti po predpisih o pokojninskem zavarovanju.

Prav tako pa zakon predpisuje tudi določene oprostitve za posamezne vrste dohodkov. Tako se dohodnine ne plačuje od nagrad in priznanj za izjemne dosežke na humanitarnem, znanstveno raziskovalnem, kulturnem, športnem ali socialnem področju, če jih izplača država. Prav tako so oproščeni plačila prejemki, ki so namenjeni pokritju stroškov prevoza, nočitve in dnevnice, če je oseba napotena ali pozvana s strani državnega organa zaradi izvajanja dejavnosti tega organa, oziroma če prostovoljno deluje v nepridobitnih dejavnostih, kot so humanitarne, dobrodelne, kulturne, športne, zdravstvene.

Davčna osnova je dosežen dohodek. V primeru štipendij, ki presegajo zakonsko določeno mejo minimalne plače za študij doma oziroma minimalne plače, povečane za 60 % za študij v tujini, pa je davčna osnova znesek, ki presega to mejo. Davčna stopnja za omenjene dohodke znaša 25 %.

V primeru, da so nagrade ali darila dana v naravi, je potrebno vrednost nagrade obrutiti, saj je v tem primeru vrednost nagrade enaka neto izplačilu. Koeficient za preračun bruto vrednosti iz neto znaša 1,33. Kako se to kaže v praksi, pa si pogledjmo na naslednjem primeru.

Primer 18 Obdavčitev drugih dohodkov

Vzemimo primer, da podjetje enkrat izplača nagrado v nagradni igri v višini 100.000 SIT, drugič pa podari kolo v vrednosti prav tako 100.000 SIT.

	Nagrada v denarju	Nagrada v naravi
Bruto prejemek	100.000	133.333
davek 25 %	25.000	33.333
Izplačilo	75.000	100.000

Vir: Lasten izračun

V prvem primeru izplačevalec plača dohodnino in za znesek dohodnine zmanjša izplačilo nagrajencu. V drugem primeru, ko je nagrada kolo, pa nagrade ne more zmanjšati za plačano dohodnino, zato jo vrednost nagrade treba obrutiti s koeficientom 1,33, tako da bruto nagrada potem znaša 133.333 SIT, višja pa je zaradi tega tudi akontacija dohodnine.

SKLEP

Iz raziskave je razvidno, da je sprememb v obdavčitvi dohodkov fizičnih oseb po 1. januarju 2005 kar precej, tudi takih, ki bistveno vplivajo na višino izplačila dohodka.

Temeljna sprememba je v predmetu obdavčitve, kjer se staro določilo, kaj je predmet obdavčitve z dohodnino, postavi na glavo. Sedaj so obdavčeni vsi dohodki fizičnih oseb, razen tistih, ki se po ZDoh-1 ne štejejo za dohodke oziroma so oproščeni.

Uvedeno je načelo obdavčitve rezidentov po svetovnem dohodku, kar pomeni, da so rezidenti zavezani plačilu dohodnine od vseh dohodkov, ki imajo vir v Republiki Sloveniji kot tudi tistih z virom izven RS. Nerezidenti pa so obdavčeni samo za dohodke, ki imajo vir v Sloveniji.

Za samo obdavčitev dohodka je pomembna opredelitev, ali gre za odvisno ali neodvisno razmerje med izplačevalcem dohodka in prejemnikom dohodka in ne samo poimenovanje pravnega posla kot doslej. To se kaže predvsem pri dohodkih iz naslova avtorskih pravic. Ne glede na to pa je obdavčitev vseh vrst dohodkov, ki izvirajo iz avtorskih pravic, bistveno višja kot je bila, saj so se normirani stroški znižali, tako da je osnova za obdavčitev višja.

Dohodki iz delovnega razmerja so po novem obdavčeni manj kot pred uvedbo sprememb. Znižanje obdavčitve pa gre pripisati lestvici za odmero dohodnine, ki je bolj ugodna od prejšnje, saj so stopnje nižje v vseh razredih razen v najvišjem razredu. Druga stvar, ki tudi pomembno vpliva na davčno osnovo in posledično tudi na dohodnino, pa so davčne olajšave. Te so se v primerjavi s prejšnjimi kar precej povečale, tako recimo splošna iz prejšnjih 11 % povprečne plače na zdajšnjih 17 %. Višje so tudi olajšave za vzdrževane družinske člane. Vse to prinese večje neto izplačilo prejemnikom dohodka.

Spremembe so tudi pri bonitetah. Višina najpogostejše bonitete, to je uporaba službenega vozila v privatne namene je nižja kot je bila, odvisna je tudi od števila prevoženih kilometrov. Na novo sta obdavčeni dve vrsti ugodnosti, ki prej nista predstavljali bonitete. Gre za uporabo mobilnega telefona v zasebne namene in zagotovitev parkirnega prostora, če delodajalec zanj plačuje najemnino.

Največ prahu je v javnosti dvignila sprememba, ki zadeva študente in obdavčitev njihovega dela prek študentskih servisov. Obdavčen je vsak dohodek, ne glede na višino. Večina vplačanih dohodnin bo sicer študentom vrnjena pri letni napovedi, vendar šele naslednje leto, kar pomeni, da kreditirajo državo. Menim, da se je država odločila za ta ukrep zaradi zlorab in posojanja napotnic, tako da so dohodke prejeli tudi tisti, ki niso študenti in so tako prišli do neobdavčenega dohodka, država pa ob dohodnino. Moje mnenje je, da imajo pristojni za ugotavljanje takih nepravilnosti na voljo druge mehanizme kot pa je sprejeti ukrep, saj večina študentov dela prek študentskih servisov zato, do si sploh omogoči študij.

Pri dohodkih, ki izvirajo iz dejavnosti se je obdavčitev v splošnem povečala zaradi zmanjšanja normiranih stroškov iz prejšnjih 40 % oziroma 60 % na zdajšnjih 25 %. Vendar pa je to razliko možno zmanjšati ali odpraviti z uveljavljanjem dodatnih normiranih stroškov ali znižane davčne stopnje. V ostalem pa je primerljiva z obdavčitvijo pravnih oseb.

Pri dohodkih iz premoženja so po novem obdavčeni tudi dohodki iz vzajemnih skladov. Med obresti, ki so po novem obdavčene, spada precej več vrst prejetih obresti. Res pa je, da so do višine 300.000 tolarjev letno neobdavčene, pa še nad tem zneskom v prehodnem obdobju do leta 2005 niso v celoti obdavčene.

Za dividende se poleg udeležbe pri dobičku po novem štejejo tudi drugi dohodki, katerih podlaga je lastniški delež.

Glavni spremembi pri dobičkih iz kapitala sta, da so se podaljšali roki, po katerih postane ta neobdavčljiv. Druga sprememba pa je, da niso obdavčene samo prodaje kapitala, ampak tudi druge vrste odsvojitvev.

Glede na dobljene rezultate raziskave potrjujem, da so z novim zakonom doseženi razlogi, ki so botrovali spremembam. Nižji dohodkovni razredi so manj obdavčeni, ravno tako tudi dohodki iz zaposlitve, ki so najpogostejša vrsta dohodka in pomenijo zagotovitev eksistenčnega minimuma. Dohodki, katerih podlaga je premoženje, pa so bolj obdavčeni.

Moje mnenje je, da je kljub omenjenim spremembam strošek dela v Sloveniji še vedno previsok. Treba bi bilo poseči še po kakšni spremembi, mogoče ukinitvi davka na izplačane plače, vendar pa bi bilo potem potrebno nadomestiti ta izpad prihodkov v državnem proračunu s katero drugo oblika davka ali pa zmanjšati stroške, ki jih ima država.

LITERATURA

Bilten javnih financ, št. 12/2004. Ministrstvo za finance.

- Černe, Mitja. 2004. *Bonitete pri uporabi službenih vozil v privatne namene po novem Zakonu o dohodnini (ZDoh-1)*. Ljubljana: Davčno-finančna praksa, št. 10, Davčno-finančni raziskovalni inštitut.
- Heing, Romana. 2000. *Ponovno o obdavčitvi osebnih in drugih prejemkov*. Ljubljana: IKS, revija za računovodstvo in finance, št. 6, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Heing, Romana. 2004a. *Novosti na področju dohodnine in obdavčitve dohodkov fizičnih oseb*. Ljubljana: IKS, revija za računovodstvo in finance, št. 8, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Heing, Romana. 2004b. *Obdavčitev dohodkov iz zaposlitve po novem zakonu o dohodnini*. Ljubljana: IKS, revija za računovodstvo in finance, št. 12, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Juršev, Urška. 2004. *Obračun dohodkov iz delovnega razmerja po 1.1.2005*. Ljubljana: Davčno-finančna praksa, št. 12, Davčno-finančni raziskovalni inštitut.
- Ključanin, Zemljič. 2004. *Konvencije o izogibanju dvojnega obdavčenja dohodka od premoženja*. Ljubljana: GV Založba.
- Kobal, Aleš. 2004a. *Dohodek iz premoženja – problematika obdavčitve dohodkov v obliki obresti*. Ljubljana: Davčno-finančna praksa, št. 10, Davčno-finančni raziskovalni inštitut.
- Kobal, Aleš. 2004b. *Dohodnina po novem*. Maribor: Davčno-finančni raziskovalni inštitut
- Kobal, Aleš. 2004c. *Obdavčitev dohodka iz vzajemnih skladov v skladu z določbami ZDoh-1*. Ljubljana: Davčno-finančna praksa, št. 9, Davčno-finančni raziskovalni inštitut.
- Kruhar Puc, Romana. 2004. *Davčne bonitete in potni nalogi po novem*. Ljubljana: Primath.
- Milost, Milunovič. 2001. *Obdavčitev podjetja*. Koper: Visoka šola za management.
- Pernek, Škof, Kobal in Rožič. 1999. *Finančno pravo in javne finance*. Maribor: Pravna fakulteta.
- Prislan, Barbara. 2004a. *Napoved podatkov za odmero dohodnine*. Ljubljana: IKS, revija za računovodstvo in finance, št. 12, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Prislan, Barbara. 2004b. *Obdavčitev nerezidentov in odprava dvojne obdavčitve rezidentov*. Ljubljana: IKS, revija za računovodstvo in finance, št. 8, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- Prusnik, Matjaž. 2004. *Obdavčitev dobičkov iz kapitala, obresti in dohodkov vzajemnih skladov po novem zakonu o dohodnini*. Ljubljana: IKS, revija za računovodstvo in finance, št.8, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije

- Revija Denar. 2004. *Dohodki iz premoženja*. Ljubljana: Denar, revija o davkih, št. 17, MFB Consulting.
- Revija Denar. 2004. *Kdo je zavezanec za dohodnino*. Ljubljana: Denar, revija o davkih, št. 13, MFB Consulting.
- Slovenski računovodski standardi. 2001. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
- Stanovnik, Tine. 2002. *Javne finance*. 3. dopolnjena izdaja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta v Ljubljani.
- Svilar, Šircelj. 1998. *Zakon o dohodnini s komentarjem*. Ljubljana: Gospodarski Vestnik.
- Zakon o davku na izplačane plače (ZDIP). Ur. l. RS, št. 34/96, 31/97, 109/01 in 83/04.
- Zakon o dohodnini – UPB1 (ZDoh-1). Ur. l. RS, št. 17/05.
- Zakon o dohodnini (ZDoh). Ur. l. RS, št. 71/93, 2/94, 7/95 in 44/96.
- Zakon o gospodarskih družbah – UPB1 (ZGD). Ur. l. RS, št. 12/05.
- Zakon o prispevkih za socialno varnost (ZPSV). Ur. l. RS, št. 5/96, 34/96, 3/98, 81/00 in 97/01.
- Zakotnik, Irena. 2004. *Zakon o dohodnini (ZDoh-1)*, Uvodna pojasnila. Ljubljana: GV Založba, Trzin:Šircelj Consulting.
- Zupančič, Vera. 2004. *Obdavčitev dohodka, doseženega z opravljanjem dejavnosti fizičnih oseb (zasebnikov) po novem zakonu o dohodnini*. Ljubljana: IKS, revija za računovodstvo in finance, št.8, Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.